

To był mecz obojga narodów.

Emocje podczas piłkarskiego starcia Polski i Litwy

Fot. Orestas Gurevičius, ELTA

Dowcip znany: wnuczek mówi dziadkowi, że zagra Polska z Litwą. Dziadek pyta, przeciwko komu, nawiązując do czasów, gdy „Polska z Litwą” były federacyjnym państwem. Przyglądamy się emocjom wokół minionego meczu w Kownie, podczas którego polska reprezentacja wygrała z Litwą 2:0. »2

Premierzy na meczu PL-LT. Wizyta Tuska w Kownie »6-7

Kwestia kolaboracji nadal ważna dla społeczeństwa »12-13

ISSN 1392-0405

**KURIER
WILEŃSKI**

Ukazuje się
od 1 lipca 1953 r.

Birbynių g. 4a,
LT-02121 Vilnius,
Lietuvos Respublika,
tel. +370 526 084 44

Redaktor naczelny:
Robert Mickiewicz
(redaktor@kurierwileński.lt)

Zastępcy red. naczelny:
Brygita Łapszewicz
(b.łapszewicz@kurierwileński.lt)
Apolinary Klonowski
(ds. online)
(a.klonowski@kurierwileński.lt)

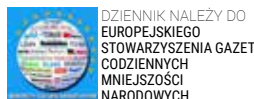
Dziennikarze:
Honorata Adamowicz,
Justyna Giedroń,
Rajmund Klonowski,
Antoni Radczenko,
Marian Paluszkiwicz
— fotoreporter.

Dział Promocji i Kolportażu:
Andrzej Podworski
— prenumerata
(tel. +370 685 040 84,
kolport@kurierwileński.lt)
i reklama
(tel. +370 260 84 44,
reklama@kurierwileński.lt).

Dział Online:
Janina Jarosz,
Jolanta Balkiewicz,
Apolinary Klonowski.

Skład i łamanie: Halina Taukin
Wydawca: Vš „Kurier Wileński”
Druk: Vš „Vilnijos žodis”
Nakład: 2500 egz.

Materiałów niezamówionych redakcja nie zwraca. Redakcja zastrzega sobie prawo do skracania i adiacji tekstów. Za treść ogłoszeń redakcja nie odpowiada. Opinie Czytelników zawarte w ich listach nie zawsze są zbierane w opinię redakcji.

Projekt finansowany ze środków Ministerstwa Spraw Zagranicznych w ramach konkursu pn. „Polonia i Polacy za Granicą 2023”, ogłoszonego przez Kancelarię Prezesa Rady Ministrów.

Publikacje wyrażają jedynie poglądy autorów i nie mogą być utożsamiane z oficjalnym stanowiskiem Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP ani Fundacji „Pomoc Polakom na Wschodzie” im. Jana Olszewskiego.

Mecz obojga narodów. Emocje podczas piłkarskiego starcia Polski i Litwy w Kownie

Apolinary Klonowski

Dowcip znany: wnuczek mówi dziadkowi, że zagra Polska z Litwą. Dziadek pyta, przeciwko komu, nawiązując do czasów, gdy „Polska z Litwą” były federacyjnym państwem. Przyglądamy się emocjom wokół minionego meczu w Kownie.

Polska reprezentacja wygrała w Kownie z Litwą 2:0. Jedną bramkę strzelił Szymański, a po przerwie drugą Robert Lewandowski — głową. Na trybunach zasiadło 11 tys. widzów, z czego kilka tysięcy kibiców z Polski.

MECZ BYŁ OKAZJĄ DO ODWIEDZENIA LITWY

— Kibiców z Polski było bardzo dużo, kilka tysięcy. Doping był przez cały czas. W moim odczuciu bardzo dobry. Dzisiaj mam zdarte gardło, co myślę, że jest tego dowodem — w rozmowie z „Kurierem Wileńskim” komentuje Michał Mormuś, członek zarządu Stowarzyszenia Odra-Niemen. Pojechał do Kowna specjalnie na boiskowe starcie Polaków z Litwinami.

— Pojechałem przede wszystkim na mecz, ale dzień przed nim udało się trochę pozwiedzać Wilno, choćby cmentarz na Rossie oraz Ostra Bramę — dodaje kibic polskiej reprezentacji.

Emocje były odczuwane przed i jeszcze po meczu. Polacy na Litwie umawiali się na wspólne oglądanie meczu, pytali siebie, komu kibicują. Tutaj też zmarły chwstawał nieśmiertelny dowcip pt. „Przeciwko komu gra Polska-Litwa?”.

— Mam szczęście, zawsze kibicuję zwycięzcom. Kto teraz wygrał? Polska? No

to kibicowałem oczywiście Polsce! — zdradza „Kuriero- wi” Aleksander (imię zmienione) rzucając przy tym rubaszne żarty.

OBECCNOŚĆ PREMIERÓW OBOJGA NARODÓW

Co jednak budziło największe emocje, na trybunach obecni byli premierzy obu krajów — premier RP Donald Tusk i premier RL Inga Ruginienė. Polski premier przybył na specjalne zaproszenie litewskiej premier, które ta wręczyła mu podczas swojej wizyty w Warszawie.

Zresztą, zaproszenie podpisane było przez Edgarsa Stankevičiusa, prezesa Litewskiej Federacji Futbolu, który dla polskich mediów chwalił się osobistymi kontaktami z pracownikami sektora sportowego w Polsce.

Premierzy nie byli eksponowani na telebimach, te były skupione na wynikach i samej grze, jednak kibice byli świadomi niecodziennych „gości”. Polskie trybuny były pełne sztandarów wskazujących na lokalne reprezentacje kibiców, np. z napisem „Augustów”, zdarzyły się też transparenty polityczne.

REPREZENTACJA LITWY „ZMIENIŁA PODEJŚCIE”

Litewski trener Edgaras Jankauskas na pomeczowej konferencji mimo porażki pozytywnie ocenił postawę swoich zawodników, podkreślając ich zaangażowanie i intensywność gry. Jak dodał, według wskaźników fizycznych było to jedno z najlepszych spotkań jego drużyny w tym roku.

„Oczywiście trzeba strzelać bramki, a jedyną rzeczą, której zabrakło, było skuteczne wykończenie ataków. Wymaga to mistrzostwa, wymaga, aby zawodnicy grali na wysokim poziomie. Nie mamy wielu takich graczy. To jest główny problem” — przyznał Jankauskas.

W jego ocenie zawodnicy z litewskiego zespołu zrobili postęp w podejściu do gry, bo „zaczęli czerpać przyjemność z gry, pozbyli się strachu przed możliwymi błędami, co daje pewność siebie”.

INCYDENTY JEŚLI BYŁY, TO DROBNE

Mecz odbył się bez incydentów. Zabezpieczenie meczu realizowały nie tylko służby policyjne, ale też żandarmeria wojskowa i Litewski Związek Strzelców.

Wśród odnotowanych incydentów znalazły się m.in. niezapłacenie za alkohol w sklepie, przypadek mężczyzny z urazem głowy, który — jak stwierdził — sam upadł, oraz wtargnięcie pijanego kibica na boisko (miał aż 2,6 promila alkoholu). Jedno ze zgłoszeń dotyczyło nadmierne go hałasu w hotelu.

„Po meczu kibice się rozeszli. Nie odnotowano żadnych zgłoszeń ani naruszeń” — przekazano w komunikacie.

Na marginesie wydarzeń sportowych pojawił się również wątek zakłóceń technicznych. TVP, powołując się na operatora Eutelsat, informowała o ryzyku przerw w transmisji z powodu „obcej ingerencji w łącza satelitarne”. Mimo ostrzeżeń mecz udało się pokazać bez zakłóceń. ■

■ Izraelczycy oczekujący na uwolnionych przez Hamas zakładników Fot. EPA-ELTA

Zgłoś kandydata na „Polaka Roku 2025”

Rozpoczęła się 28. edycja Plebiscytu Czytelników „Kuriera Wileńskiego” — „Polak Roku 2025”. Czytelnicy mogą zgłosić swoje propozycje kandydatów. Propozycje muszą być uzasadnione. Z nadesłanych wariantów Kapituła Plebiscytu w tajnym głosowaniu wybierze finałową dziesiątkę, która zawalczy o tytuł „Polaka Roku 2025”.

Jak zgłosić kandydata? Na których ze wskazanych ad-

resów należy przesłać imię i nazwisko zgłaszanej osoby z krótkim opisem działalności i uzasadnieniem kandydatury.

Zgłoszenia można nadsyłać listownie na adres:

„Kurier Wileński”
Birbynių 4A,
LT-02121 Wilno, Litwa
z dopiskiem: „Polak Roku 2025” lub drogą elektro-
niczną na adres:
reklama@kurierwilenski.lt

Zgłoszenia można nad-
syłać do 31 października
2025 r. Kandydatów mogą
zgłaszać zarówno osoby
fizyczne, jak i instytucje
społeczne czy firmy pry-
watne. Nie obowiązuje limit
zgłaszanych osób. Zgodnie
z Regulaminem Plebiscytu,
osoby, które otrzymały
tytuł w latach ubiegłych,
nie mogą być ponow-
nie zgłaszane.

Redakcja

Imieniny

14 października

Alana, Bernarda,
Dominika,
Donacjana,
Fortunata, Gai,
Justam Kaliksta,
Małgorzaty, Rustyka,
Witalii

15 października

Antiocha, Brunona,
Drogosława,
Eutymiusza, Filipa,
Gościława, Jadwigi,
Leonarda, Rogera,
Sewera, Tekli,
Teodoryka, Teresy

Cytat dnia

„Właśnie podpisałem
notę, na mocy której
przekazano stronie
polskiej zezwolenie
Ministerstwa Kultury
i Komunikacji Stra-
tegicznej Ukrainy na
przeprowadzenie prac
poszukiwawczych we
wsi Ugły, w obwodzie
rówieńskim” — oświad-
czył ambasador Ukrainy
w Polsce Wasyl Bodnar.
W Ugłach doszło w
1943 r. do mordów UPA
na Polakach.

Z okazji 35. Urodzin oraz Imienin życzymy

Teresie Kozłowskiej:

marzeń, żeby się spełniały, przyjaciół, żeby pamiętali,
miłości, żeby wszystko przetrwała,
okularów, żeby były różowe, życia, żeby było kolorowe.

Administracja oraz zespół pedagogiczny przedszkola „Kluczyk”

Z nadchodzącym pięknym Jubileuszem pozdrawiamy

Reginę Polejko!

Życzymy sukcesów w życiu, szczęścia w miłości,
Dużo uśmiechu, dużo radości,
Spełnienia wszystkich najskrytszych marzeń,
Samych przyjemnych w tym życiu zdarzeń

Administracja oraz koleżanki z „Kluczyka”

Liczba dnia

13 izraelskich
zakładników

przekazał Hamas
Czerwonemu Krzy-
żowi. Wcześniej tego
dnia wypuszczono już
siedmiu porwanych.
20 Izraelczyków było
ostatnimi żyjącymi
więźniami Hamasu
uprowadzonymi do
Strefy Gazy 7 paździer-
nika 2023 r.

LSDP przejmuje Ministerstwo Kultury, koalicja ze „Świt Niemna” pozostaje

Litewska Partia Socjaldemokratyczna (LSDP) zdecydowała o przejęciu Ministerstwa Kultury, nie zrywając jednak współpracy z kontrowersyjnym koalicjantem — partią „Świt Niemna”. Decyzję tę skrytykowała opozycja.

LSDP ZDECYDOWAŁO, „ŚWITOWCY” KRYTYKUJĄ

W sobotę 11 października Rada LSDP postanowiła przejść od partii „Świt Niemna” resort kultury. Decyzja zapadła dzień po kontrowersyjnej wypowiedzi lidera „Świtu Niemna”. Remigijus Žemaitaitis nazwał dyrektora Litewskiego Narodowego Muzeum Sztuki, Arūnasa Gelūnasa, „organizatorem przewrotów w państwie” i spekulował na temat jego żydowskiego pochodzenia. Policja wszczęła dochodzenie, prezydent oświadczył, że nie przyjmie żadnego kandydata od „Świtu Niemna” na ministra kultury.

„Partia Socjaldemokratyczna przejmuje odpowiedzialność za Ministerstwo Kultury” — powiedział dziennikarzom przewodniczący LSDP Mindaugas Sinkevičius.

Lider LSDP przyznał, że nie wyklucza wycofania się „świtowców” z koalicji po tej decyzji, ale nie chciał spekulować, jaka będzie reakcja partii Žemaitaitisa.

W ocenie Sinkevičiausa przejęcie resortu kultury było jedną z dwóch opcji — alternatywą był rząd mniejszościowy. Jak zaznaczył, partia posiada gotowy plan na ten scenariusz.

Premier Inga Ruginienė zapowiedziała rozpoczęcie konsultacji w sprawie obsady Ministerstwa Kultury. Za najbardziej odpowiednią kandydatkę uznała Vaidę Aleknavičienė, która również wyraziła gotowość do objęcia stanowiska.

REAKCJA „ŚWITU NIEMNA”

Robert Puchowicz, wiceprzewodniczący partii „Świt Niemna”, skrytykował decyzję LSDP o przejęciu Ministerstwa Kultury, wskazując na brak

konsultacji w ramach koalicji. „Obecnie Ministerstwo Kultury należy do partii »Świt Niemna«, (...) jeśli coś ma się teraz zmienić, to powinno to być uzgodnione przez wszystkich partnerów koalicji” — powiedział polityk.

„Jedna strona nie może decydować za drugą stronę. Jeśli więc w tej kwestii będą mieli propozycję, że Ministerstwo Kultury powinno przejść do nich, to porozmawiamy o warunkach i o tym, jak oni to widzą” — stwierdził.

Jak zaznaczył, decyzja LSDP nie była wcześniej omawiana z jego partią.

Tymczasem w poniedziałek 13 października w rządzie odbyło się nieogłoszone spotkanie Ingi Ruginienė i Remigijusa Žemaitaitisa, podczas którego omówiono sytuację dotyczącą resortu kultury.

Partia „Świt Niemna” spokojnie zareagowała na decyzję socjaldemokratów. Jej lider po spotkaniu z premier oświadczył, że nie widzi w tym naruszenia umowy koalicyjnej. Zaproponował, by partnerzy wspólnie wyłonili kandydata na ministra kultury, który zyska akceptację środowiska artystycznego i pomoże utrzymać stabilność koalicji.

„Może być tak, że wiceminister będzie z naszej strony, a może bę-

dzie w innym ministerstwie. Na razie nikt o tym nie mówi (o stanowiskach zamiast teki ministra kultury — przyp.red.)” — powiedział agencji BNS Žemaitaitis.

KRYTYKA ZE STRONY OPOZYCJI

Decyzja LSDP o utrzymaniu koalicji ze „Świt Niemna”, a przejęciu Ministerstwa Kultury, spotkała się z ostrą krytyką ze strony opozycyjnych konserwatystów, demokratów i liberałów. „(...) Remigijus Žemaitaitis się nie zmienia, ponieważ taka jest jego strategia polityczna i cel” — napisał Laurynas Kasčiūnas, przewodniczący Związku Ojczyzny-Litewskich Chrześcijańskich Demokratów.

Saulius Skvernelis ze Związku Demokratów „W imię Litwy” porównał sytuację do samolotu zsuniętego z pasa startowego, zagrożonego wybuchem z powodu „terrorystów na pokładzie”, sugerując poważne konsekwencje dla społeczeństwa.

„Z taką premierą nie poradzą sobie w rządzie mniejszościowym. Dlatego wybierają wstyd” — oceniła przewodnicząca Ruchu Liberałów, Viktorija Čmilytė-Nielsen. ■

Opr. J.B. na podst. BNS

W poniedziałek odbyło się nieogłoszone spotkanie Ingi Ruginienė i Remigijusa Žemaitaitisa, podczas którego omówiono sytuację dotyczącą resortu kultury Fot. Josvydas Elinskas, ELTA

LOGISTYKA Omniva dąży do świadczenia uniwersalnych usług

Firma logistyczna i kurierska Omniva weźmie udział w ogłoszonym przez Litewską Agencję Regulacji Łączności (RRT) przetargu na świadczenie powszechnych usług pocztowych (UPP) w latach 2027-2035. Celem jest zaproponowanie innowacyjnego podejścia do usług pocztowych, pobudzenie konkurencji na rynku i zapewnienie zrównoważonego rozwoju sektora w całym regionie bałtyckim, poinformowała firma Omniva. „Obecna umowa UPP wygasa z końcem 2026 r., a udział w przetargu wydaje nam się naturalnym krokiem, ponieważ w Estonii mamy wieloletnie doświadczenie w świadczeniu usług UPP. W Litwie posiadamy licencję na działalność pocztową od 2006 r., a nasza infrastruktura — zautomatyzowane centrum sortowania przesyłek w Kownie i największa sieć 548 pocztomatów — pomogłaby nam to zrealizować” — powiedział dyrektor generalny grupy Omniva Marttis Kuldma.

ANALITYCY Narracja rosyjskiej propagandy ws. naruszeń przestrzeni powietrznej w NATO

We wrześniu rosyjska propaganda poświęciła wiele uwagi dyskredytowaniu NATO, wykorzystując naruszenia przestrzeni powietrznej w Polsce, Rumunii i Estonii, informuje litewskie wojsko. W ostatnich miesiącach rosyjskie samoloty wtargnęły do przestrzeni powietrznej państw członkowskich NATO — Polski, Estonii i Rumunii. Największy oddźwięk w przestrzeni wrogiej wywołał incydent z 10 września, kiedy to rosyjskie bezzałogowe statki powietrzne naruszyły przestrzeń powietrzną Polski. Rzecznik Kremla Dmitrij Pieskow, komentując reakcję krajów zachodnich, stwierdził, że jest to kolejne bezpodstaw-

ne oskarżenie wobec Rosji, a w przestrzeni propagandowej szeroko rozpowszechniono wersję, że mogła to zaplanować sama Ukraina, chcąc sprowokować wojnę między NATO a Rosją. Podobna narracja została powtórzona po naruszeniu przestrzeni powietrznej Rumunii 13 września. Twierdzą, że Ukraina celowo wysłała drony do Rumunii i Polski, aby uzyskać większe wsparcie finansowe od Zachodu.

WILNO Prawie 11 mln euro na modernizację Litexpo

Po przyznaniu przez rząd 10,9 mln euro na modernizację infrastruktury Litewskiego Centrum Wystawienniczego-Kongresowego „Litexpo”, dyrektor przedsiębiorstwa Vilnius Vaičekas twierdzi, że środki zostaną przeznaczone na remont centrum i dostosowanie przestrzeni do organizacji spotkań na najwyższym szczeblu w pierwszej połowie 2027 r., kiedy to Litwa będzie przewodniczyć Radzie UE. „Głównym celem wykorzystania środków będzie remont centrum konferencyjnego oraz dostosowanie pomieszczeń i przestrzeni do większego wykorzystania podczas przewodnictwa. Podczas wszystkich wydarzeń inwestowaliśmy w infrastrukturę, ale w wielu przypadkach nie pozostawała ona na miejscu. Celem obecnej decyzji jest, aby przyszłe inwestycje pozostały do dalszego wykorzystania przez Litexpo” — powiedział Vaičekas. Według niego obecnie w centrum brakuje mniejszych sal konferencyjnych.

WILNO Banki pożyczą 100 mln euro na budowę stadionu

Banki Swedbank i Luminor udzielają kredytu w wysokości 100 mln euro na budowę stadionu narodowego w Wilnie. Środki przeznaczone są dla spółki „Vilniaus daugiaviečių kompleksas” należącej do firmy deweloperskiej Hanner. Swedbank przeznaczył 65 mln euro, a Luminor — 35 mln euro finansowania. „Nie mamy wątpliwości, że stadion narodowy kategorii IV UEFA na 18 tys. miejsc oraz kompleks wielofunkcyjny będą miały długotrwały, znaczący wpływ na sport i kulturę stolicy oraz całej Litwy” — powiedział członek zarządu Swedbanku Ignas Mačeka. Obok stadionu powstanie muzeum sportu, a także przedszkole na 300 miejsc, centrum kultury z biblioteką, stadion lekkoatletyczny i boiska do piłki nożnej. W kompleksie zostanie utworzone centrum sportowe z salami do koszykówki, piłki ręcznej, boksu, zapasów i gimnastyki.

MICHELIN Rekomendacje dotyczące hoteli i win

Słynny francuski przewodnik Michelin, który od ponad wieku wyznacza standardy gastronomiczne, włączy do swojej działalności rekomendacje dotyczące hoteli i win, dążąc do uzyskania statusu globalnej marki lifestyle'owej. Przewodnik wykracza poza swoją historyczną rolę, kiedy to anonimowi inspektorzy odwiedzali restauracje, a następnie przyznawali gwiazdki garstce luksusowych lokali. Stopniowo zwiększając liczbę obszarów objętych przewodnikami gastronomicznymi — według najnowszych danych jest ich 69 — Michelin obecnie aktywnie wkracza w sektor hotelarski, przygotowując nowy globalny system rankingów, w którym rekomenduje najlepiej oceniane obiekty.

Str. opr. Alicja Klonowska na podst. BNS, mat. pras., inf. wł.; Fot. Marian Paluszkiwicz; alicja.klonowska@kurierwilenski.lt

Inga Ruginienė i Donald Tusk w Kownie. „Współpraca z Warszawą jest ponad podziałami”

Antoni Radczenko

Premierzy Polski i Litwy oglądali mecz reprezentacji obu krajów. Andrzej Pukszo uważa, że relacje polsko-litewskie układają się dobrze, ponieważ nikt w obu krajach nie chce ich pogarszać.

„Kibicujemy swoim drużynom” — napisała podczas meczu na Facebooku szefowa litewskiego rządu Inga Ruginienė załączając wspólne zdjęcie z Donaldem Tuskiem. „Jest bramka dla Polski, ale litewska Pani Premier wciąż uśmiechnięta” — skomentował u siebie na Facebooku premier RP.

ZAPROSZENIE NA MECZ I RELACJE POLSKO-LITEWSKIE

Na początku ubiegłego tygodnia Inga Ruginienė udała się z oficjalną wizytą do Polski. Podczas spotkania z Donaldem Tuskiem wręczyła mu zaproszenie na mecz między reprezentacjami Polski i Litwy w Kownie. Tusk zaproszenie przyjął.

— Nie można powiedzieć, że wizyta Donalda Tuska była aż tak niespodziewana. Na pewno była planowana. Sądzę, że była szykowana od momentu, kiedy Inga Ruginienė została zaprzysiężona na premiera — komentuje dla „Kuriera Wileńskiego” politolog Andrzej Pukszo z Uniwersytetu Witolda Wielkiego.

Podczas wizyty litewskiej premier w Warszawie Donald Tusk oświadczył: „To jest wspólna historia, to są wspólne geopolityczne interesy, to jest bardzo dobra współpraca bilateralna”. Zdaniem Andrzeja Pukszo od kilku lat stosunki polsko-litewskie układają się wzorowo. Nie wyklucza, że mogą z jakiegoś powodu się pogorszyć, ale jego zdaniem taka możliwość wydaje się mało realna, ponieważ nikt w naszym kraju nie jest zainteresowany konfliktem.

— Mimo że obecnie sporo osób krytykuje socjaldemokratów, jeśli

Przed tygodniem, we wtorek, Inga Ruginienė odwiedziła Warszawę, z kolei w niedzielę do Kowna przybył Donald Tusk.

Premierzy Polski i Litwy oglądali mecz reprezentacji obu krajów
Fot. Orestas Gurevičius, ELTA

Na meczu Litwa-Polska w Kownie był również były przewodniczący Sejmu oraz ekspremier Saulius Skvernelis, który również zamieścił w sieciach społecznościowych wspólne zdjęcie. „Miło ponownie spotkać kolegę i podyskutować nie tylko o piłce nożnej” — napisał polityk.

chodzi o ich relacje z koalicjantami, to są oni ugrupowaniem, które posiada wyraźną wizję w zakresie bezpieczeństwa lub polityki zagranicznej. Dlatego relacje z Polską mogą być albo dobre, albo bardzo dobre. Nie zgadzam się, kiedy ktoś mówi, że otwiera się nowy etap w relacjach polsko-litewskich. Moim zdaniem ten etap trwa od dłuższego czasu. Teraz raczej trudno wyobrazić sobie sytuację, kiedy nie byłoby dobrej współpracy między krajami — podkreślił politolog.

CHYBIONA KRYTYKA

Od dymisji, na początku sierpnia, Gintautasa Paluckasa koalicja rządząca przeszła niejedno zawirowanie. Opozycja niejednokrotnie krytykowała socjaldemokratów, którzy są wiodącą siłą koalicji. W tym również za politykę zagraniczną. „W tym historycznym czasie, to jest koniec litewskiej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa. Socjaldemokraci nie rozumieją powagi geopolitycznej sytuacji. Najwyraźniej chcą, by Litwa powróciła do czerwonego szeregu. Nie uda się. Będziemy się sprzeciwiali” — w ten sposób jeden z czołowych konserwatystów Žygimantas Pavilionis komentował powołanie Ruginienė na stanowisko premiera kraju.

Andrzej Pukszo jednak nie zgadza się z taką oceną.

— Konserwatyści próbowali rozkręcić pewną ideę, że socjaldemokraci nie będą w stanie prowadzić poważnej polityki zagranicznej. Sądzę, że takie założenia ze strony konserwatystów brzmią niepoważnie.

6.>>

W przypadku stosunków między Litwą a Polską nie oczekiwałbym żadnych sensacji. Bliska współpraca z Warszawą jest ponad litewskimi podziałami politycznymi. Warto pamiętać, że Ingrida Šimonytė miała dobre relacje zarówno z Mateuszem Morawieckim jak i Donaldem Tuskiem. Teraz również są dobre relacje, ponieważ jest taka sytuacja geopolityczna — podkreśla nasz rozmówca.

Na meczu Litwa-Polska w Kownie był również były przewodniczący Sejmu oraz ekspremier Saulius Skvernelis, który również zamieścił w sieciach społecznościowych wspólne zdjęcie. „Miło ponownie spotkać kolegę i podyskutować nie tylko o piłce nożnej” — napisał polityk.

SPOTKANIE POLSKIEGO PREMIERA Z NAJMŁODSZYMI POLAKAMI

Spotkanie premierów w Kownie zostało pozytywnie ocenione rów-

Na początku ubiegłego tygodnia Inga Ruginienė udała się z oficjalną wizytą do Polski. Podczas spotkania z Donaldem Tuskiem wręczyła mu zaproszenie na mecz między reprezentacjami Polski i Litwy w Kownie. Tusk zaproszenie przyjął.

niez przez osoby, które na co dzień raczej są krytyczne względem obecnego rządu. „Mimo wyniku na boisku, to zdjęcie bardzo cieszy. W polityce wewnętrznej wciąż panuje chaos, ale pogląd premier na Polskę i jej bardzo trafna dyplomacja uspokajają — w polityce zagranicznej jesteśmy na właściwej drodze. U mnie w programie Inga Ruginienė powiedziała: krytykujcie, ale czasem też pochwalcie. Oto więc okazja, by pochwalić premier i jej zespół. Świetnie — oby tak dalej w przyszłości” — napisał w Facebooku dziennikarz Andrius Tapinas, który stał m.in. za śledztwami dziennikarskimi, które spowodowały dymisję Gintautasa Paluckasa.

Donald Tusk w Kownie spotkał się z najmłodszymi wileńskimi Polakami, których zaprosił na mecz. „Wynik wiadomo najważniejszy. Choć co najmniej równie ważne dla mnie było to, że widziałem polskie dzieciaki z Wilna. Zaprośmy ich na mecz, mieliśmy dla nich bilety. Przyjechali kibicować polskiej drużynie” — oświadczył w specjalnym nagraniu zamieszczonym w Internecie Donald Tusk, którego zdaniem ich kibicowanie z pewnością miało wpływ na wygraną. ■

TVP
WILNO

Relacje z Polską mogą być albo dobre, albo bardzo dobre — sądzi Andrzej Pukszo **Fot. Marian Paluszkiewicz**

Obędzie się 19. egzamin z Konstytucji RL

Już po raz dziewiętnasty odbędzie się ogólnokrajowy egzamin z wiedzy o konstytucji. Inicjatywa, organizowana tuż przed Dniem Konstytucji, ma na celu promowanie postaw obywatelskich i edukacji prawnej wśród mieszkańców Litwy i Litwinów na całym świecie. Ministerstwo Sprawiedliwości zaprasza do udziału zarówno nowych uczestników, jak i stałych bywalców testu. Szczególną uwagę zwrócono na młodzież szkolną, dla której wydarzenie stanowi okazję do zapoznania się z podstawami ustroju państwa.

„Poznając Konstytucję, uczestnicząc w edukacji prawnej, a także w inicjatywach obywatelskich, wzmacniamy fundamenty bardziej postępowego, demokratycznego społeczeństwa, dzięki czemu społeczeństwo staje się bardziej odporne na różne zagrożenia i niebezpieczeństwa” — powiedziała Rita Tamašunienė, minister sprawiedliwości.

Egzamin odbędzie się zdalnie, w dniu 23 października, w godzinach 8:00-15:00 na stronie konstitucijosegzaminas.lt. Test potrwa 45 minut i będzie składał się z pytań zamkniętych oraz jednego pytania otwartego.

Przygotowania do zbliżającego się egzaminu można rozpocząć już teraz. Na stronie internetowej egzaminu znajduje się „wirtualny trener”, w którym zamieszczono zadania z egzaminu z poprzedniego roku, umożliwiające każdemu sprawdzenie swojej wiedzy.

Nagrody przewidziano w kilku kategoriach: najlepsi uczniowie (według klas), studenci prawa, osoby z wykształceniem prawniczym, najstarszy uczestnik, Litwin mieszkający za granicą oraz najbardziej aktywna szkoła.

Wśród nagród znajdują się m.in. tablety, czytniki e-booków, smart-zegarki i srebrne monety kolekcjonerskie. Zwycięzcy zostaną ogłoszeni w ciągu trzech dni roboczych po zakończeniu egzaminu.

Opr. J.B. na podst. inf.
Ministerstwa Sprawiedliwości

Remont ulicy Niemieckiej odkrył fragment przedwojennego Wilna

Justyna Giedrojć

Przebiega wieloetapowa rekonstrukcja ulicy Niemieckiej (lit. Vokiečių). Stołeczny samorząd we współpracy z Centrum Danych Miasta Wilna ID Vilnius rozpoczął cyfryzację fragmentów odsłoniętych fundamentów.

Na pierwszym etapie przebudowy ulicy Niemieckiej odsłonięto mury i piwnice budynków, które wcześniej stały na rogu z ulicą Dominikańską (Domininkonų). Odkryte pozostałości zostaną poddane pracom konserwatorskim. Modele fundamentów w formacie 3D będą także dostępne dla każdego, można będzie je pobrać ze specjalnych serwisów.

OBECNIENIE PROWADZONE PRACE

— Obecnie trwają prace nad instalacją sieci kanalizacji deszczowej. Wykopane w trakcie prac archeologicznych fundamenty po odpowiednim zabezpieczeniu są zasypywane. Konserwacja podwalin dawnych budowli obejmuje ich izolację od wilgoci — wyjaśnia Gabrielus Grubinskas, rzecznik samorządu stołecznego.

Zauważa też, że badania archeologiczne o tak dużej skali są po raz pierwszy prowadzone na tej ulicy.

Ten etap przebudowy ulicy jest jednym z dziesięciu. Wykopiska archeologiczne będą prowadzone na każdym etapie, w zależności od potrzeb i sytuacji. Zdaniem kierownika projektu Roberta Zilinskasa, w niektórych miejscach wystarczy wykonać niewielki wykop — tylko tyle, ile potrzeba do ułożenia podłoża pod nowe nawierzchnie. W innych miejscach, gdzie budowana jest kanalizacja lub studzienki, wykopy będą głębsze. Niemiecka jest jedną z najstarszych ulic miasta — pierwsze wzmianki o niej pochodzą z początku XVI w.

Prawdopodobnie więc w trakcie prac zostanie dokonanych wiele interesujących odkryć.

NA NIEMIECKIEJ KWITŁ HANDEL

Według informacji opublikowanej przez Muzeum Miasta Wilna, większość obecnie odnalezionych fundamentów obejmuje posesję nr 411 (kolonię domów mieszkalnych położonych na działce należącej do jednego właściciela), zaznaczoną na planie Wilna z 1808 r. Z materiałów archiwalnych wynika m.in., że fundamenty kościoła, którego budowę rozpoczęto w XVIII w., ale nigdy nie ukończono, zostały zaadaptowane na początku XIX w. na dom mieszkalny, wzniesiony przez Michała Szulca (1769-1812), architekta, profesora Uniwersytetu Wileńskiego.

Przez stulecia na Niemieckiej działało wiele kramików, domów handlowych, pracowni, restauracji. W połowie XIX w. znajdowała się tu księgarnia, sklep spożywczy, meblowy, tytoniowy, futrzarski, jubilerski, z zegarkami, winiarnia, kantor wymiany walut. W sklepie z towarami kolonialnymi można było kupić egzotyczne towary sprowadzane z daleka, takie jak herbata czy przyprawy. Wiadomo, że w końcu XIX w. mieścił się tu sklep z instrumentami mu-

zycznymi, maszynami do pisania i do szycia, rowerami i innymi nowinkami technicznymi.

FUNDAMENTY DAWNEGO HOTELU

Jednym z najsłynniejszych obiektów mieszczącym się na rogu ulic Niemieckiej i Dominikańskiej był hotel „Europa”, który otwarto w 1863 r. W hotelu było 50 pokoi, francuska restauracja i bar piwny. Podczas serwowanych w hotelowej restauracji obiadów i kolacji dla gości grał kwartet muzyczny. Personel hotelowy mówił po rosyjsku, polsku, niemiecku i francusku.

Po drugiej wojnie światowej wygląd ulicy Niemieckiej został całkowicie zmieniony. W lipcu 1944 r., podczas walk o Wilno ulica została zniszczona (zwłaszcza prawa strona, gdy idzie się od Ratusza). Ucierpiał również hotel Europa. W latach 1945-1955 całe fragmenty ulicy zostały zburzone. W latach 50. i 60. XX w. ulicę poszerzono i wybudowano nowe domy. W 1962 r., na skrzyżowaniu Niemieckiej i Dominikańskiej, na miejscu hotelu „Europa” zbudowano blok mieszkalny, który stoi do dziś. ■

Jednym z najsłynniejszych obiektów mieszczącym się na rogu ulic Niemieckiej i Dominikańskiej był hotel „Europa”, który otwarto w 1863 r.

Fot. Muzeum Miasta Wilna, opr. red.

„Minghun” – seans dla dojrzałego widza.

9. odsłona Spotkań z Kinem Polskim w DKP

Aneta Sokołowska

„To seans dla dojrzałego widza, który nie szuka prostych odpowiedzi” – tak w rozmowie z „Kurierem Wileńskim” Łukasz Skórko, absolwent filmoznawstwa z Uniwersytetu Łódzkiego ocenia film „Minghun”, który 23 października będzie można obejrzeć w wileńskim DKP.

Dom Kultury Polskiej w Wilnie zaprasza miłośników kina na kolejną, już dziewiątą odsłonę cyklu Spotkania z Kinem Polskim, w ramach którego prezentowane są wyjątkowe produkcje filmowe poruszające ważne tematy i emocje. Tym razem na ekranie zobaczymy film „Minghun” – poruszającą, mroczną historię o miłości, śmierci i rytuale, który łączy świat żywych i umarłych. Ze względu na tematykę i atmosferę filmu pokaz przeznaczony jest dla widzów od 16 lat.

NIEOCZYWISTA OPOWIEŚĆ O ŻAŁOBIE

„Minghun” to opowieść o nadziei, miłości i poszukiwaniu sensu życia oraz tego, co następuje po nim. To poruszające, czułe i osobiste kino, które opowiada o najważniejszych wartościach w życiu człowieka, dając widzowi to, co w naszych czasach najpotrzebniejsze – nadzieję.

– „Minghun” to nieoczywista opowieść o żałobie, próbie radzenia sobie wtedy, kiedy stracimy wszystko, co cenimy w życiu. Jest to więc seans dla dojrzałego widza, który nie szuka prostych odpowiedzi, ale jest otwarty na to, by wystawić się na trudne emocje, które pomogą mu przeżyć katharsis. Warto obejrzeć ten film, ponieważ dotyczy kwestii egzystencjalnych w sposób niezwykle czuły, dojrzały i niejednoznaczny. Warto wybrać się na seans również ze względu na utalentowanych twórców po obu stronach kamery – „Minghun” to kolejna po „Ostat-

Warto obejrzeć ten film, ponieważ dotyczy kwestii egzystencjalnych w sposób niezwykle czuły, dojrzały i niejednoznaczny – mówi Łukasz Skórko, wiceprezes Fundacji Kontrplan. Fot. mat.pras., fot. arch.pryw. Ł.S., fotokolaż A.K.

niej rodzinie”, „Królu” i „Żeby nie było śladów” filmowa współpraca reżysera Jana P. Matuszyńskiego z operatorem Kacprem Fertaczem, a w obsadzie znaleźli się wyśmienici Marcin Dorociński i Ewelina Starejki (która będzie gościnią dyskusji po projekcji 23 października) – mówi w rozmowie z „Kurierem Wileńskim” Łukasz Skórko, absolwent filmoznawstwa, student mediów audiowizualnych i kultury cyfrowej na Uniwersytecie Łódzkim, wiceprezes Fundacji Kontrplan.

SPOTKANIE Z EWELINĄ STAREJKI

Po pokazie filmu odbędzie się spotkanie z aktorką Ewelina Starejki, która wcieliła się w jedną z głównych ról. Artystka opowie o pracy na planie, swojej postaci oraz kulisach powstawania filmu „Minghun”. To doskonała okazja, by poznać film „od kuchni” i zadać pytania bezpośrednio twórcom.

Za reżyserię filmu odpowiada Jan P. Matuszyński, znany z takich produkcji jak „Ostatnia rodzina” czy „Żeby nie było śladów”. Autorem scenariusza jest Grzegorz Łoszewski, współtwórca

wielu cenionych dramatów filmowych. W obsadzie zobaczymy Marcina Dorocińskiego, Natalię Bui, Daxinga Zhanga oraz Ewelina Starejki, która po seansie spotka się z publicznością DKP.

O CZYM OPOWIADA „MINGHUN”

Po stracie córki Jurek (Marcin Dorociński) wraz ze swoim teściem Benem (Daxing Zhang) decyduje się wyprawić chiński rytuał minghun, czyli zaślubiny po śmierci. Bohaterowie ruszają w metaforyczną i pełną emocjonalnych zawirowań podróż w głąb samych siebie, której celem jest znalezienie dla zmarłej idealnego partnera na wieczność. Zderzenie dwóch, jakże odmiennych kultur, ma pomóc uświadomić zarówno filmowym postaciom, jak i widzowi, że bez względu na pochodzenie, wszyscy przynależymy do jednej człowieczej rodziny, gdzie podstawowe emocje są wspólne.

Zadanie współfinansowane ze środków Kancelarii Senatu. Dofinansowano przez Samorząd Miasta Wilna. ■

Litewskie restauracje na krawędzi – branża gastronomiczna w kryzysie

Aneta Sokołowska

W ciągu zaledwie dziewięciu miesięcy tego roku ponad 60 litewskich restauracji ogłosiło upadłość. Przedstawiciele branży wskazują, że głównymi przyczynami są zniesienie obniżonej stawki VAT, rosnące ceny surowców oraz długi, które pozostały po pandemii. W rozmowie z „Kurierem Wileńskim” Evalda Šiškauskienė, prezeska Litewskiego Stowarzyszenia Hoteli i Restauracji, podkreśla, że restauracje będą nadal upadać, a wskutek czego Litwa stanie się „krajem fast foodów i kebabów”.

— Sytuacja w branży gastronomicznej z miesiąca na miesiąc się pogarsza, ponieważ wciąż nie ma warunków, by mogła się poprawić. Nic się nie zmienia, a problemy tylko się nawarstwiają. Nawet lato, które zwykle dawało nadzieję na lepsze wyniki, w tym roku zawiodło — było chłodne, więc sezon nie przyniósł oczekiwanych obrotów. Ceny produktów nieustannie rosną, a od 1 stycznia ponownie wzrosło minimalne wynagrodzenie. Jednocześnie konsumpcja maleje. W efekcie restauracje są zmuszone podnosić ceny, przez co coraz mniej osób decyduje się na wizytę w lokalu. Właściciele nie mają już pola manewru — nie mogą obniżyć cen, bo i tak pracują przy minimalnych zyskach — mówi Šiškauskienė.

MAŁYM LOKALOM NAJTRUDNIEJ

Jak zaznacza, restauracje należące do większych sieci wciąż jakoś się utrzymują — w jednej lokalizacji bywa więcej klientów, w innej mniej, więc przychody częściowo się równoważą. Jednak dla małych, niezależnych lokali każdy słabszy dzień oznacza realne straty. Dalsze obniżki cen oznaczałyby po prostu pracę na minusie.

— Najtrudniejsza sytuacja dotyczy właścicieli, którzy prowadzą jeden lub dwa lokale, zwłaszcza w mniejszych miejscowościach i regionach. Dla nich obecny kryzys to prawdziwe błędne koło. Jeśli rząd nie podejmie

Sytuacja w branży gastronomicznej z miesiąca na miesiąc się pogarsza
Fot. Marian Paluszkiwicz

działań podobnych do tych w innych krajach europejskich, skutki będą dramatyczne. Niemcy w ubiegłym roku również podnieśli VAT do standardowego poziomu, ale szybko zrozumieli, że był to błąd — i ponownie obniżyli go do 7 proc. — wyjaśnia nasza rozmówczyni.

Jej zdaniem problem nie dotyczy wyłącznie restauracji postrzeganych jako luksusowe. Obejmuje również stołówki szkolne, przedszkolne i zakładowe.

— To systemowy kryzys całej gastronomii, nie tylko sektora drogiej restauracji. Mimo to rząd wciąż stara się przedstawiać go jako problem restauracji dla bogatych — jakby wystarczyło po prostu „do nich nie chodzić”. Jak powiedział niedawno jeden z polityków, „jest niesmaczne, więc bankrutują” — ta wypowiedź najlepiej pokazuje, jak bardzo oderwane od rzeczywistości jest podejście polityków. Dopóki będzie panować taka opinia, nic się nie zmieni. Restauracje będą nadal upadać, a kraj, który jeszcze niedawno mógł się szczycić doskonałą kuchnią, turystyką i gwiazdkami Michelin, stanie się krajem fast foodów i kebabów — ubolewa Šiškauskienė.

POGARSZA SIĘ KULTURA JEDZENIA

Według niej taki stan rzeczy wpływa również na kulturę konsumpcji.

— Wpychamy ludzi w kulturę szybkiego, byle jakiego jedzenia — „na kolanie”, na ławce, w pośpiechu. Coraz częściej zamiast usiąść w restauracji, kupują coś na szybko w sklepie. Co gorsza, sieci supermarketów zajmują dziś najlepsze lokalizacje w centrach miast. Gdy tylko jakaś restauracja bankrutuje, w jej miejscu powstaje sklep, a obok niego „restauracja” oferująca lunch za pięć euro — jedzenie, które trudno nazwać smacznym czy wartościowym — zauważa.

— Takie sklepy nie potrzebują kelnerów, a do przygotowywania posiłków często wykorzystują produkty z kończącym się terminem ważności. To swoista „produkcja bez odpadów”, ale polegająca na wytwarzaniu taniego, niskiej jakości jedzenia. Oczywiście można powiedzieć, że to też jakaś alternatywa, ale bardzo smutna. Powinno być miejsce i na takie rozwiązania, i na prawdziwą gastronomię — tę, która tworzy kulturę jedzenia, nie tylko zaspokaja głód — podsumowuje prezeska Litewskiego Stowarzyszenia Hoteli i Restauracji. ■

Litwa zaostrza kontrolę przelewów. Nowe zasady w walce z oszustami

Od 9 października litewskie instytucje płatnicze muszą weryfikować odbiorców przelewów. To odpowiedź na rosnącą falę oszustw, przed którymi wielokrotnie ostrzegaliśmy na łamach „Kuriera Wileńskiego”.

NOWE OBOWIĄZKI INSTYTUCJI FINANSOWYCH

Zgodnie z decyzją litewskich władz od 9 października wszystkie banki, spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe, instytucje pieniądza elektronicznego oraz instytucje płatnicze muszą sprawdzać, czy przelewane środki trafiają do rzeczywistych właścicieli rachunków. Nowe zasady mają znacząco ograniczyć oszustwa i nadużycia, zarówno ze strony przedsiębiorców, jak i osób prywatnych.

Weryfikacja będzie również obowiązywać w skonsolidowanym systemie zarządzania rachunkami skarbu państwa (VIKSVA), który obsługuje instytucje budżetowe i fundusze publiczne. Jak informuje Ministerstwo Finansów, nowe procedury będą miały zastosowanie również wobec płatności realizowanych przez sektor publiczny.

SPRAWDZENIE ODBIORCY PRZED PRZELEWEM

Przed zatwierdzeniem przelewu klient otrzyma jeden z czterech komunikatów: pełna zgodność danych odbiorcy, częściowa zgodność, całkowity brak zgodności lub brak możliwości weryfikacji. Decyzja o kontynuowaniu płatności w każdym przypadku pozostaje po stronie klienta.

System nie będzie informował o zgodności danych za pomocą wiadomości SMS. Komunikaty będą dostępne wyłącznie w bankowości elektronicznej, aplikacjach mobilnych lub bezpośrednio w oddziale banku — za pośrednictwem pracownika.

Według danych Centrum Zapobiegania Praniu Pieniądzy (lit. Pinių plovimo prevencijos centras)

w pierwszej połowie 2025 r. odnotowano niemal 7,8 tys. przypadków prób oszustwa, których celem było wyłudzenie łącznie 28,9 mln euro. Z tej kwoty oszustom udało się przywłaszczyć około 10,6 mln euro. Dla porównania, w analogicznym okresie 2024 r. straty były o dwa miliony euro niższe.

O rosnącej skali wyłudzeń informowaliśmy już wielokrotnie na łamach „Kuriera Wileńskiego”. Žygeda Augonė, kierowniczka ds. bezpieczeństwa informacji w Swedbank, mówiła, że schematy oszustw telefonicznych pozostają niezmiennie — przestępcy nadal podszywają się pod pracowników banków, operatorów komórkowych lub funkcjonariuszy policji. Zwróciła jednak uwagę, że stosują coraz bardziej wyrafinowane metody i skuteczniej wprowadzają ludzi w błąd. Oszuści często dzwonią, mówiąc po rosyjsku i podszywając się pod przedstawicieli instytucji.

ZMIANY ZGODNE Z UNIJNYMI REGULACJAMI

Jak zaznaczył Evaldas Ruzgys, członek zarządu Banku Litwy, nowe zasady obowiązują od 9 października w całej strefie euro, jednak na

razie obejmują wyłącznie przelewy w euro. „Płatności w innych walutach są realizowane tak jak dotychczas, bez przeprowadzania kontroli. Jednak w przyszłości planuje się, że inne waluty Unii Europejskiej również zostaną objęte tą procedurą” — powiedział Ruzgys.

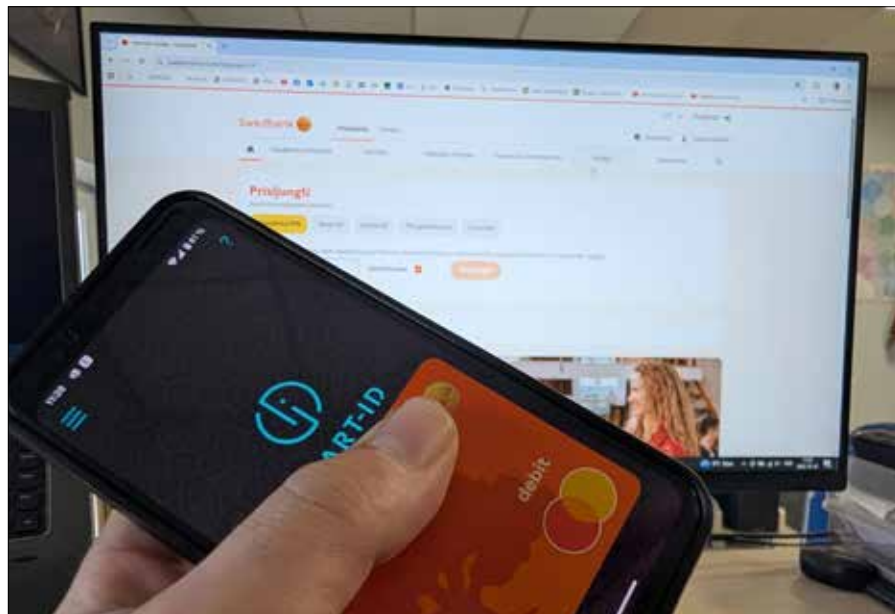
Eivilė Čipkutė, prezes Stowarzyszenia Banków Litwy, podkreśliła, że do tej pory podobne kontrole były przeprowadzane tylko w wybranych instytucjach i dotyczyły jedynie wewnętrznych przelewów pomiędzy klientami tej samej instytucji.

„Ale tylko niektóre to robiły, od teraz wszystkie to robią. Do tej pory pole odbiorcy było wykorzystywane raczej w celach informacyjnych. Nie była to jednak informacja niezbędna i nie powodowała żadnych zgłoszeń” — powiedziała Čipkutė dla radia LRT.

Według Banku Litwy podobne rozwiązania sprawdziły się już w innych krajach, gdzie liczba oszustw spadła o kilkadziesiąt procent.

Nowe przepisy stanowią ważny krok w walce z przestępczością finansową na Litwie. Surowsze kontrole to narzędzie, które — według instytucji państwowych — znacząco utrudni działalność oszustom.

Opr. J.B. na podst. BNS, KW

Nowe zasady mają zmniejszyć liczbę oszustw finansowych i chronić użytkowników bankowości elektronicznej Fot. Jolanta Balkiewicz

Kwestia kolaboracji nadal ważna dla społeczeństwa Litwy

Antoni Radczenko

Historyczka Irena Šutinienė sądzi, że na odmienne postawy względem obu reżimów wpływ ma czas.

Wojna Rosji z Ukrainą trwa od ponad 11 lat. Trwająca rosyjska agresja ma również wpływ na sytuację wewnątrz Litwy, która nie tylko zwiększa wydatki na obronę, ale ponownie dokonuje rewizji własnej przeszłości. Te procesy wzmocniły się po 24 lutego 2022 r.

POWTÓRNA DESOWIETYZACJA I BADANIA OPINII PUBLICZNEJ

1 maja 2023 r. weszła w życie Ustawa o zakazie propagowania totalitarnych i autorytarnych reżimów oraz ich ideologii, która stworzyła przesłanki do usunięcia z przestrzeni publicznej symboli totalitaryzmu i autorytaryzmu — pomników, obiektów upamiętniających, a także nazw ulic, placów i innych obiektów publicznych. Akt prawny w pierwszej kolejności dotyczył symboli powiązanych z sowiecką okupacją. Desowietyzacja dotyczyła nie tylko wysokich rangą funkcjonariuszy komunistycznej Litwy, ale również ludzi kultury, np. poetki Salomėji Nėris, która w 1940 r. wchodziła w skład litewskiej delegacji „proszącej” o przyjęcie Litwy w skład ZSRS. W przestrzeni publicznej zastanawiano się, czy Nėris była kolaborantką.

Centrum Badań nad Ludobójstwem i Ruchem Oporu Mieszkańców Litwy zamówiło badania opinii publicznej, których celem było ustalenie, jak społeczeństwo Litwy rozumie pojęcie kolaboracji.

— Od roku 2014 w przestrzeni publicznej notorycznie trwają dyskusje na temat kolaboracji. Dyskusje dotyczą zarówno poszczególnych historycznych postaci, jak i wydarzeń. Chcieliśmy zobaczyć, na ile te kwestie są aktualne i jak są interpretowane przez społeczeństwo —

Kolaboracja z ZSRS oraz III Rzeszą nadal nurtuje sporą część litewskiego społeczeństwa. Dużo bardziej surowo oceniana jest kolaboracja sowiecka.

historyczka Irena Šutinienė z Centrum Badań Nad Ludobójstwem i Ruchem Oporu Mieszkańców Litwy opowiada o celu badań „Kurierowi Wileńskiemu”.

KWESTIA KOLABORACJI

W trakcie badań przeprowadzonych przez agencję Spinter tyrimai respondenci musieli osobno ocenić okupację stalinowską (lata 1940-41 oraz 1944-53), okupację nazistowską (1941-44) oraz okupację okresu postalinowskiego (1953-88). 51 proc. badanych oświadczyło, że kwestia kolaboracji w dwóch okresach sowieckich jest nadal aktualna. W przypadku okupacji nazistowskiej takie zdanie miało 41 proc. badanych. Poza tym jedna czwarta badanych oświadczyła, że kolaboracja we wszystkich trzech okresach pozostaje ważna do dzisiaj. To pokazuje, zdaniem Ireny Šutinienė, że temat kolaboracji nadal interesuje społeczeństwo Litwy.

— Sądzę, że na wynik wpływ miał czas. Od sowieckiej okupacji minęło mniej czasu, dlatego ocena jest bardziej surowa. To jedna sprawa. Druga — być może wynika z tego, że ludzie obecnie odczuwają pewne niebezpieczeństwo z konkretnej strony. Niewykluczone, że ludzie zastanawiają się nad tym, co może zdarzyć się teraz. Tym niemniej, chciałabym zauważyć, że różnica w podejściu do dwóch okupacji nie jest wcale duża — tłumaczy różnice w ocenie.

TAJNI AGENCI OCENIANI SUROWIEJ NIŻ PRACOWNICY ETATOWI

Na podstawie uzyskanych odpowiedzi można wyodrębnić kilka kryteriów stosowanych do oceny kolaboracji we wszystkich trzech okresach. Najwięcej osób za kolaborantów uznaje tych, którzy byli związani z represjami lub zbrodniami (80-82 proc.), jak też osoby pośrednio związane z takimi działaniami (75-76 proc.).

13.>>

Dla mieszkańców Litwy kolaboracja z nazistami i sowietami jest kwestią nadal aktualną, o czym świadczą też liczne grupy uczestników obchodów, podczas których są upamiętniane ofiary represji reżimów totalitarnych

12.>>

Interesujący fakt jest taki, że tajni agenci są oceniani surowiej niż etatowi pracownicy struktur represyjnych. Choć to właśnie funkcjonariusze aparatu represji śledzili, aresztowali, przesłuchiwali oraz zabijali, natomiast rola agentów była często pomocnicza. Badania też pokazały, że terażniejsi mieszkańcy Litwy traktują okupację sowiecką jako całość.

— Wyniki, jeśli chodzi o ocenę okupacji okresu stalinowskiego i poststalinowskiego, trochę nas zaskoczyły. Badania pokazały, że ludzie tak samo oceniają zjawisko kolaboracji w tych dwóch okresach, czyli nie ma większego rozróżniania, czy mówimy o związkach z represjami, czy z podejmowaniem decyzji na najwyższym szczeblu w późniejszym okresie. Różnice pojawiają się, kiedy trzeba ocenić konkretne postacie historyczne. Wówczas przy ocenie włączają się inne czynniki, na przykład zasługi wobec odzyskania niepodległości przez Litwę, zasługi wobec międzywojennej Litwy lub udział w antynazistowskim oraz antysowieckim oporze — podkreśla Irena Šutinienė.

SOWIECKA I NIEMIECKA

Ocena kolaboracji zależy również od stanowiska, jakie zajmowała dana osoba. W przypadku obu okupacji sowieckich za kolaborantów częściej uznawani są ci, którzy mieli realny wpływ na decyzje (członkowie partyjnej nomenklatury, najwyżsi urzędnicy państwowi). Takiego zdania trzyma się 72-76 proc. badanych. Pozostałych pracowników oraz urzędników lokalnego szczebla uważa za kolaborantów 65-68 proc. ankietowanych. Poza tym 54 proc. badanych uważa za kolaborantów wszystkich członków partii komunistycznej.

Pracowników administracji z okresu okupacji niemieckiej, którzy mieli realną władzę, za kolaborantów uznaje 65 proc. respondentów. Kolejnych 67 proc. za kolaborantów uważa członków partii i organizacji pronazistowskich. Inna ocena dotyczy uczestników powstania czerwcowego z 1941 r. W tym przypadku 36

■ 15 proc. ankietowanych uważa Salomęję Nėris za kolaborantkę

Desowietyzacja dotyczyła nie tylko wysokich rangą funkcjonariuszy komunistycznej Litwy, ale również ludzi kultury, np. poetki Salomėji Nėris, która w 1940 r. wchodziła w skład litewskiej delegacji „proszącej” o przyjęcie Litwy w skład ZSRS. W przestrzeni publicznej zastanawiano się, czy Nėris była kolaborantką.

proc. ankietowanych odpowiedziało, że nie ma wyrobionego zdania w temacie. 18 proc. bezapelacyjnie powstańców nazywa kolaborantami, natomiast 25 proc. uważa ich za kolaborujących tylko częściowo. 14 proc. jest przekonana, że w czasie okupacji ZSRS wszyscy kolaborowali oprócz ludzi uczestniczących w ruchu oporu. Kolejnych 25 proc. taką postawę nazywa częściową kolaboracją. W przypadku okupacji niemieckiej dotyczy to odpowiednio 19 i 29 proc.

OKOLICZNOŚCI ŁAGODZĄCE I POSTACI MNIEJ ZNANE

Inaczej są rozstawiane akcenty, kiedy trzeba ocenić konkretną postać historyczną. Najbardziej surowo są oceniane osoby z okresu stalinowskiego. Chodzi o: Antanasa Sniečkusa (31 proc. uważa go za kolaboranta, a 28 proc. za kolaboranta

częściowego), Kostasa Kubilinskasa (22 proc. i 33 proc.), Petrasa Cvirkę (19 proc. i 39 proc.), Algirdasa Brazauskasa (12 proc. i 35 proc.). Jeśli chodzi o Salomęję Nėris, to 15 proc. widzi w niej kolaborantkę, a 36 proc. kolaborantkę częściową.

Szerszemu społeczeństwu raczej nieznane są osoby z podziemia antysowieckiego, które współpracowały z nazistami i wokół których publicznie toczy się dyskusja. Na przykład 51 proc. respondentów nie kojarzyło Juozasa Krikštaponisa, 48 proc. — Petrasa Kubiliūnasa, 44 proc. — Jonasa Noreiki. Zarzuty kolaboracji wobec nich stawia 7-8 proc. ankietowanych, natomiast za kolaborantów częściowych uznaje ich 23 do 33 proc. badanych.

— Dyskusje w społeczeństwie dotyczyły wszystkich wymienionych osób, tylko że odbywały się w różnym czasie. Być może przykład Salomėji Nėris bardziej rzuca się w oczy, ponieważ dyskusje odbywały się w niedawnym czasie. Wyniki badań pokazały, że dyskusja medialna nie zawsze ma przełożenie na poglądy konkretnych osób. Powtórzę się, w przypadku oceny konkretnych osób, ludzie biorą pod uwagę epizody z biografii, które według nich są odbierane jako okoliczności łagodzące — podkreśla Irena Šutinienė. ■

Fot. Marian Paluszkievicz

Biała laska jako klucz do wolności dla osób z niepełnosprawnością wzrokową

Aneta Sokołowska

Światowy Dzień Białej Laski obchodzony jest 15 października od 1964 r., kiedy to prezydent USA Lyndon B. Johnson ogłosił go oficjalnym świętem osób niewidomych i niedowidzących. Później datę tę uznała również Organizacja Narodów Zjednoczonych.

— Ten dzień jest ważny również na Litwie, gdzie ma szczególne znaczenie dla społeczności osób z niepełnosprawnością wzroku. W naszym kraju zaczęto go obchodzić w okresie odrodzenia narodowego, kiedy społeczność osób niewidomych i niedowidzących dążyła do aktywniejszego włączenia się w życie społeczne oraz do pokazania, że nie zamykają się w swoich domach — chcą i mogą być widoczne, słyszalne, aktywne. Znaczenie tego dnia polega na zwróceniu uwagi społeczeństwa na osoby niewidome i niedowidzące, podkreśleniu ich niezależności, godności i udziału w życiu społecznym — w rozmowie z „Kurierem Wileńskim” wyjaśnia Vilmantas Balčikonis, wiceprezes Litewskiego Związku Niewidomych i Słabowidzących.

SAMODZIELNOŚĆ JEST JEDNYM Z NAJWIĘKSZYCH WYZWAŃ

Biała laska to nie tylko pomocnicze narzędzie, ale także międzynarodowy symbol, który oznacza, że dana osoba nie widzi lub widzi bardzo słabo. Symbolizuje ona niezależność, odwagę i godność. Niestety, wciąż spotyka się osoby, które nie rozumieją tego symbolu i reagują negatywnie lub z niezrozumieniem. Dlatego, jak podkreśla nasz rozmówca, musimy nieustannie przypominać społeczeństwu, co oznacza biała laska, i zachęcać osoby niewidome do jej używania — nie jest to oznaka słabości, ale środek niezależności.

Ten dzień to okazja, by porozmawiać o wyzwaniach, z którymi mierzą się osoby z niepełnosprawnością wzroku. To moment, który przypomina, że osoba niewidoma może być aktywnym uczestnikiem życia miejskiego, zawodowego i kulturalnego, o ile stworzy się jej odpowiednie warunki.

Osoba niewidoma może być aktywnym uczestnikiem życia miejskiego, o ile stworzy się jej odpowiednie warunki **Fot. Marian Paluszkiwicz**

— Największym wyzwaniem jest sytuacja osób, które tracą wzrok nagle w wyniku choroby, urazu lub wypadku. Muszą one nauczyć się żyć na nowo: przygotowywać posiłki, kontaktować się z bliskimi, płacić rachunki. Wymaga to zarówno wsparcia psychologicznego, jak i rehabilitacji, podczas której uczą się korzystania z białej laski, bezpiecznego poruszania się czy obsługi smartfona bez użycia wzroku. Nasze badania pokazują, że prawie dwie trzecie osób z niepełnosprawnością wzroku na Litwie rzadko wychodzi z domu bez pomocy innych, to dowód na to, że samodzielność wciąż pozostaje jednym z największych wyzwań — podkreśla Balčikonis.

Dziś technologie stały się bardzo ważne dla osób z dysfunkcją wzroku. Smartfon lub komputer z programami do odczytu ekranu pozwalają im załatwiać codzienne sprawy tak samo jak wszystkim innym. Istnieją też prostsze urządzenia wspierające samodzielność: mówiące wagi, ciśnieniomierze czy zegarki.

BIAŁA LASKA NIEZASTĄPIONA

Jednak mimo ogromnego postępu technologicznego biała laska pozostaje niezastąpiona. Nie tylko pomaga wykrywać przeszkody i punkty orientacyjne,

lecz także sygnalizuje otoczeniu, że osoba jej używająca ma poważne problemy ze wzrokiem. Dzięki temu inni mogą zachować większą ostrożność i zrozumienie.

Jak zauważa nasz rozmówca, ostatnio pojawia się coraz więcej pozytywnych zmian — na chodnikach pojawiają się dotykowe wskaźniki nawierzchni, które ułatwiają orientację, a na przejściach dla pieszych montowane są sygnalizatory dźwiękowe.

Niestety, problemów też nie brakuje. W przestrzeni publicznej nadal istnieją szklane przegrody bez oznaczeń, słabo widoczne znaki czy błyszczące wnętrza, które utrudniają poruszanie się osobom niedowidzącym.

— Dla mnie ten dzień to przypomnienie, że biała laska to nie tylko kawałek plastiku. Symbolizuje ona możliwość samodzielnego życia, swobodnego poruszania się i aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym. To także dzień wspólnoty — razem z kolegami i przyjaciółmi dzielimy się doświadczeniami, dodajemy sobie otuchy i przypominamy, jak długą drogę już przebyliśmy oraz ile jeszcze pozostało do zrobienia, by każdy mógł czuć się bezpiecznie i godnie — konkluduje Vilmantas Balčikonis. ■

Zarybianie zbiorników wodnych na Litwie: 14 tysięcy szczupaków trafiło do jezior

Aneta Sokołowska

W pierwszym tygodniu października Służba Rybołówstwa przy Ministerstwie Rolnictwa Republiki Litewskiej wypuściła do jezior w okręgach wileńskim i trockim ponad dwa tysiące tegorocznych szczupaków o wadze ok. 300 g. Ryby zostały sztucznie wyhodowane i odchowane, a ich wprowadzenie do zbiorników ma na celu regulowanie populacji ryb karpiowatych oraz poprawę stanu ekologicznego wybranych jezior.

— W jeziorach Litwy występuje bardzo duża różnorodność gatunkowa ryb — od drapieżników, takich jak szczupaki czy okonie, po gatunki spokojne, np. karpie, karasie, leszcze czy linie. Różnorodność ta sprawia, że ekosystemy wodne są stabilne i funkcjonują w równowadze, a jednocześnie oferują atrakcyjne warunki dla wędkarzy. Najczęściej spotykane ryby to okonie i szczupaki, które regulują liczebność mniejszych gatunków, oraz karpie, karasie i leszcze, oddziałujące na dno jezior i roślinność wodną. W większych i głębszych jeziorach można natknąć się na rzadsze gatunki, takie jak sielawy, syki czy węgorze, które są szczególnie wrażliwe na zmiany środowiska i intensywne połowy — opowiada w rozmowie z „Kurierem Wileńskim” Simonas Račkauskas, konsultant ds. rybołówstwa Litewskiego Stowarzyszenia Myśliwych i Wędkarzy.

POPULACJA RYB W JEZIORACH

Zarybianie odbywa się na podstawie badań naukowych, z zastosowaniem metody biomanipulacji, mającej na celu poprawę stanu zbiorników wodnych. Działania te są realizowane w ramach projektu „LIFE SIP Woda”, w zakresie biomanipulacji przy użyciu drapieżnych ryb.

— Populacja ryb w jeziorach zależy od wielu czynników — przede wszystkim od wielkości i głębokości zbiornika, jakości wody, dostępności pokarmu oraz presji ze strony połowów. W ostatnich latach zasoby większości gatunków utrzymują się na stabilnym poziomie, a w nie-

których przypadkach obserwuje się wzrost liczebności. Jest to efektem prowadzonych programów zarybiania, poprawy jakości wody, stosowania przez wędkarzy metody „złap i wypuść” oraz ograniczenia połowów komercyjnych — tłumaczy Simonas Račkauskas.

Ryby drapieżne pełnią rolę strażników ekosystemów wodnych, utrzymując naturalną równowagę. Żywią się innymi mieszkańcami wód — przede wszystkim rybami i płazami — dzięki czemu regulują liczebność mniejszych gatunków. Spadek populacji drapieżników prowadziłby do nadmiernego wzrostu liczebności narybków i małych ryb, co z kolei mogłoby doprowadzić do nadmiernego wyjadania zooplanktonu, pogorszenia przejrzystości wody i wzrostu zakwitów glonów.

Drapieżniki „oczyszczają” także populacje innych gatunków, eliminując osobniki słabe lub chore, dzięki czemu całe zespoły ryb pozostają zdrowsze.

DBANIE O ŚRODOWISKO NATURALNE

Aby populacja ryb w jeziorach Litwy była jeszcze większa i bardziej

zróżnicowana, konieczne jest dbanie o środowisko naturalne. Należy zmniejszać zanieczyszczenia wód, chronić naturalne siedliska roślinne i lęgowe, przestrzegać zasad wędkarstwa rekreacyjnego oraz skutecznie egzekwować te przepisy.

— Naukowcy zalecają także kontynuowanie zarybiania lokalnymi gatunkami ryb, najlepiej przystosowanymi do warunków w danym jeziorze, oraz prowadzenie działań edukacyjnych wśród społeczeństwa. Inicjatywy te pomagają zachować równowagę ekologiczną i zapewniają, że jeziora Litwy pozostaną bogate w ryby zarówno teraz, jak i w przyszłości, stanowiąc cenne miejsce rekreacji i źródło bioróżnorodności — zaznacza specjalista.

Wiosną br., w ramach programu LIFE „Zintegrowane zarządzanie wodą na Litwie” państwowe zbiorniki wodne zostały zarybione młodymi szczupakami wyhodowanymi w tym roku. Celem działań było wzmocnienie naturalnych populacji ryb drapieżnych i poprawa stanu ekologicznego wód śródlądowych. Łącznie do litewskich jezior wypuszczono w tym roku 14,2 tys. sztucznie wyhodowanych szczupaków. ■

Zarybianie odbywa się na podstawie badań naukowych, z zastosowaniem metody biomanipulacji, mającej na celu poprawę stanu zbiorników wodnych
Fot. Marian Paluszkiewicz

215. rocznica założenia cmentarza Bernardyńskiego

Przechadzając się po cmentarzu Bernardyńskim, można zatracić poczucie rzeczywistości — spotyka się tu bowiem zachowane do dziś nagrobki z początku XIX w. pamiętające czasy powstania cmentarza.

Justyna Giedrojc

Inskrypcje na pomnikach nagrobnych zachęcają, by zatrzymać się, pomodlić, gdyż tu według Adama Honorego Kirkora: „oswojeni z myślą o śmierci inaczej zrozumimy życie, inaczej też żyć będziemy”.

W październiku przypada 215. rocznica założenia cmentarza Bernardyńskiego — jednej z najsłynniejszych i najpiękniejszych nekropolii europejskich. Cmentarz mieści się na Zarzeczu, między prawym brzegiem Wilenki a ulicami Połocko i Żwirową (lit. Žvirgždyno), na którą wychodzi główna brama.

SPOCZYWA TU WIELE POKOLEŃ WILNIAN

Cmentarz Bernardyński został założony z inicjatywy niemieckiej kongregacji rzymskokatolickiej im. św. Marcina przy kościele św. Anny w 1810 r. i administrowany był przez klasztor Bernardynów.

— Z dokumentów wiemy, że 2 października 1810 r. został tu pochowany Antoni Skimborowicz. 26 października tegoż roku ustawiono baldachim, pod którym odprawiono pierwszą mszę świętą i poświęcono cały teren nekropolii. W 1812 r. cmentarz ogrodzono murem, zbudowano także bramę z dzwonnica, drewnianą furtkę oraz niewielki domek dla stróża. W 1814 r. staje się on cmentarzem parafialnym kościoła bernardynów. Wkrótce powstają kolumbaria, między którymi w 1827 r. zostaje zbudowana kaplica. W miejscu, w którym po raz pierwszy odprawiono mszę świętą, w 1849 r. wzniesiono kapliczkę fundacyjną — opowiada historyk Paweł Giedrojc.

Z materiałów archiwalnych wynika, że w pierwszej połowie XIX w. cmentarz Bernardyński był równie znaczący jak cmentarz na Rossie,

Cmentarzem zajmują się społecznicy, m.in. członkowie Towarzystwa Absolwentów „Zawsze wierni »Piątce«”

którego znaczenie wzrosło dopiero w drugiej połowie XIX w., kiedy zaczęto na nim chować najwybitniejszych i najzamożniejszych przedstawicieli społeczeństwa. W 1861 r. dla cmentarza wyznaczono nowy teren, który został poświęcony 27 października tegoż roku i można było rozpocząć pochówki. Zaprzestano ich dokonywania w 1966 r.

Na tej niewielkiej nekropolii o powierzchni 3, 87 ha (trzy razy mniejszej od cmentarza na Rossie) spoczywa wiele pokoleń wilnian. Zostali tu pochowani wybitni naukowcy, twórcy kultury i działacze społeczni: m.in. słynni botanicy Józef i Stanisław Jundziłłowie, krytyk literacki Leon Borowski, matematyk Franciszek Narwojsz, artysta malarz Kanuty Rusiecki, znani wileńscy fotograficy Józef Czechowicz i Stanisław Filibert Fleury, Władysław Zahorski, historyk, lekarz, autor słynnego „Przewodnika po Wilnie”.

Na tej wileńskiej nekropolii wyraźniej niż gdzie indziej można prze-

śledzić rozwój tradycji z XIX i XX w. związanych z kulturą grzebania, architekturą nagrobną i grobami rodzinnymi. Tradycje te niestety zanikły z powodu powtarzających się w okresie sowieckim faktów niszczenia cmentarzy. Wśród wilnian dotychczas krąży historia o tym, że cmentarz ten w czasach sowieckiej władzy miał być zlikwidowany a uratował się dzięki temu, że tu właśnie jest pochowana Helena Dzierżyńska (1849-1896), matka „krwawego Feliksa”, organizatora sowieckich służb specjalnych Feliksa Dzierżyńskiego. Podobno w całej rodzinie tylko on był takim złoczyńcą...

OPIEKUNKA CMENARZA

Wieloletnią opiekunką cmentarza Bernardyńskiego była wilnianka Jadviga Pietkiewicz (1932-2019). Dzięki jej inicjatywie na łamach „Kurier Wileńskiego” ukazało się wiele artykułów o dziejach tej nekropolii.

16.>>

„Po wojnie o cmentarzu Bernardyńskim zapomniano. Podobny los spotkał cmentarz na Rossie i św. Piotra i Pawła na Antokolu. Nekropolie te stopniowo popadały w ruinę. Krewni ludzi, którzy na nich spoczęli, zginęli w czasie wojny lub wyjechali podczas repatriacji do Polski, nie było więc komu opiekować się grobami. Poza tym w czasach sowieckich polskie nagrobki były bezlitośnie dewastowane i rabowane. Zwalone krzyże, tablice porozrzucane bez ładu, powyrywane metalowe ogrodzenia i złodzieje okradający mogiły z kosztowności — taki obraz cmentarzy te przedstawiały w tamtym okresie. Jedynie akt sporządzony w październiku 1980 roku głosił, że w dniach 20-22 października na cmentarzu Bernardyńskim potłuczono i złamano 63 pomniki nagrobne” — wspominała Jadwiga Pietkiewicz.

DEWASTACJA POMNIKÓW

Niestety, do dewastacji nagrobków w tej lub innej formie dochodzi także dziś. W maju br. podczas prac porządkowych na cmentarzu Bernardyńskim Dariusz Lewicki, członek Społecznego Komitetu Opieki nad Starą Rossą (SKOnSR), natknął się na kolejny akt wandalizmu.

— Zniszczony został zabytkowy pomnik Konstantego Kozieli (1839-1854), ucznia Wileńskiego Gimnazjum. Ten niezwykle rzadki obiekt, wyróżniający się metalową konstrukcją oraz charakterystycznym ornamentem ażurowym i rzeźbiarskimi elementami w formie krzyża, jest jednym z nielicznych tego typu zachowanych na historycznych nekropoliach Wilna. Pomnik ten został wpisany do rejestru Dóbr Kultury Litwy, a jego znaczenie jest określane jako narodowe. Ten akt wandalizmu uderza nie tylko w materialne dziedzictwo, lecz także w pamięć o tych, którzy spoczywają na cmentarzu, pozostawiając po sobie ślady minionych epok i rodzinnych tragedii — ocenia Dariusz Lewicki.

SKOnSR otacza opieką także cmentarz Bernardyński. Co roku odbywa się tu sprzątanie z udziałem mieszkańców Wilna w ramach akcji „Światelko pamięci dla Rossy

i Bernardynów”, organizowana jest zbiórka zniczy, a następnie ich zapalanie na tych nekropoliach. Właśnie ruszyła jesienna inicjatywa „Zjednoczeni Pamięcią”, organizowana przez SKOnSR. Jej celem jest troska o najstarsze wileńskie nekropolie — cmentarz na Rossie oraz cmentarz Bernardyński.

CMENTARZEM ZAJMUJĄ SIĘ SPOŁECZNICY

W 2005 r. ówczesni prezydenci Litwy i Polski, Valdas Adamkus i Aleksander Kwaśniewski, objęli patronatem projekt renowacji cmentarza. W ciągu dwóch lat staraniami polskich i litewskich specjalistów odrestaurowano 46 nagrobków. I na tym właściwie porzeczono. Dziś cmentarzem zajmują się jedynie społecznicy, m.in. członkowie Towarzystwa Absolwentów „Zawsze wierni »Piątce«”.

— Objęliśmy patronatem groby profesorów oraz wybitnych Polaków, absolwentów szkoły na Antokolu. Odnawiamy nagrobki na wielu cmentarzach wileńskich, w tym na Bernardyńskim. Tu już zostały odnowione nagrobki naszych profesorów: Andrzeja Biegi oraz Marii Czekotowskiej i jej rodziny — opowiada Krystyna Adamowicz, wileńska dziennikarka, prezeska towarzystwa.

Maria Czekotowska, polonistka, absolwentka paryskiej Sorbony

w okresie międzywojennym wykladała język francuski w Gimnazjum im. Króla Zygmunta Augusta w Wilnie.

— Pomnikowi, który znajduje się na skarpie nad Wilenką, groziło zawalenie. Należało go umocnić, oczyścić litery, które nie były widoczne. Odnowiliśmy też miejsce pochówku profesora Andrzeja Biegi. Tylko skromny krzyż i ledwo widoczny napis na tabliczce przypominał, że tu spoczywa nauczyciel niemieckiego i łaciny. Był on człowiekiem samotnym, opiekowali się nim jedynie jego uczniowie. Zwierzył się im, że chciałby być pochowany obok Zofii Kadencowej (1865-1935), siostry Marszałka Józefa Piłsudskiego. Tu też i spoczął... — dzieli się wspomnieniami Krystyna Adamowicz.

Cmentarz Bernardyński jest strzeżonym przez państwo obiektem dziedzictwa kulturowego. Wybrane nagrobki, kaplice nagrobne oraz mauzolea rodzinne w 2005 r. zostały wpisane do Rejestru Dóbr Kultury z uwagi na takie wartości, jak autentyczność, typowość, rzadkość oraz unikatowość. Nekropolia bernardyńska wpisana została na listę najpiękniejszych cmentarzy europejskich. ■

Fot. Marian Paluszkiwicz

MRF MEDIUJ
REMIMO
FONDAS

Cmentarz Bernardyński jest strzeżonym przez państwo obiektem dziedzictwa kulturowego

XII Międzynarodowy Festiwal Teatralny „Wileńskie Spotkania Sceny Polskiej”

Już wkrótce, w dniach 6-10 listopada, odbędzie się XII Międzynarodowy Festiwal Teatralny „Wileńskie Spotkania Sceny Polskiej”.

Tegoroczna edycja Festiwalu ma wyjątkowy charakter, gdyż w jej trakcie Polski Teatr „Studio” w Wilnie obchodzi jubileusz 65-lecia swojej działalności. Z tej okazji, 8 listopada w Teatrze na Pohulance zostanie wystawiony spektakl „M. K. Čiurlionis. Trajektorie”, przygotowany z okazji 150. rocznicy urodzin wybitnego artysty i kompozytora.

Festiwal od lat cieszy się dużym zainteresowaniem publiczności i mediów, a jego kolejne edycje przyciągają zarówno wybitnych artystów, jak i szeroką publiczność międzynarodową. Jest to wydarzenie o ugruntowanej renomie, mające znaczący wpływ na promocję polskiej kultury za granicą.

**PIERWSZA EDYCJA FESTIWALU
ODBYŁA SIĘ W 1994 R.**

Organizatorem i pomysłodawcą Festiwalu „Wileńskie Spotkania Sceny Polskiej” jest Polski Teatr „Studio” w Wilnie pod kierownictwem Pani Lili Kiejzik. Dzięki jej zaangażowaniu oraz pracy wielu ludzi teatru i sztuki w 1994 r. odbyła się pierwsza edycja Festiwalu, której uroczyste otwarcie miało miejsce w Teatrze na Pohulance (wówczas Rosyjskim Teatrze Dramatycznym Litwy). W Festiwalu uczestniczyły wówczas zespoły z Czeskiego Cieszyina, Krakowa, Warszawy, Lwowa oraz Nowego Jorku a także Rosyjski Teatr Dramatyczny w Wilnie i polskie teatry działające na Litwie. Po dwóch edycjach, z przyczyn niezależnych od organizatora, nastąpiła kilkuletnia przerwa, jednak od 2007 r. Festiwal odbywa się regularnie.

**WYJĄTKOWO BOGATY
I ZRÓŻNICOWANY PROGRAM**

W 2023 r. miała miejsce XI edycja, w której uczestniczyło 10

teatrów. Łącznie w jedenastu edycjach Festiwalu udział wzięło około 50 tysięcy widzów, wystąpiło ponad 40 zespołów teatralnych z 12 państw.

Tegoroczna, XII edycja, to najważniejsze wydarzenie teatralne prezentujące zespoły polskie działające poza Macierzą. Wystąpią artyści z USA, Holandii, Ukra-

iny, Niemiec, Litwy, Czech oraz Polski. Program Festiwalu będzie wyjątkowo bogaty i zróżnicowany, a udział w nim potwierdzili wybitni aktorzy i uznane teatry, co czyni wydarzenie jedną z najważniejszych i najbardziej prestiżowych imprez teatralnych dla polskich scen zagranicznych.

19.>>

The poster features a central photograph of a theatrical group in red and black costumes. Above them, the text reads: 'IPST WILNO' with a logo, and 'TEATR BEZ GRANIC' in large, stylized letters. Below this, the main title is 'XII MIĘDZYNARODOWY FESTIWAL TEATRALNY WILEŃSKIE SPOTKANIA SCENY POLSKIEJ'. At the bottom left, it says '65lat Polskiego Teatru STUDIO w Wilnie'. At the bottom right, the dates '6-10.11 2025' are displayed. The website 'www.teatrstudio.lt' is at the very bottom. A footer bar contains 'INFORMACJE / REZERWACJE - codziennie 10:00-17:00' and a phone number '+370 65264608'.

18.>>

PROGRAM FESTIWALU:

6 listopada (czwartek) Polska**10:00** Fundacja Pomysłodnia (Polska), Trzy książeczki na ziarnku piasku (bajka)

Dom Kultury Polskiej w Wilnie, czas trwania: 45', rezerwacje:

+370 652 64 613.

7 listopada (piątek) Ukraina**18:30** Otwarcie festiwalu;

Polski Teatr Ludowy we Lwowie (Ukraina), Wdowy;

Wileński Teatr Stary (d. Teatr na Pohulance), czas trwania: 45'.

Po spektaklu: jubileusz artystów Polskiego Teatru Ludowego we Lwowie.

8 listopada (sobota) Czechy, USA, Litwa**9:00** Spacer „Teatralnym Wilnem z Mirosławą Naganowicz”;**16:00** Teatr im. J. Ciencialy w Wędrzyni (Czechy), Test;

Centrum Kultury w Rudominie, czas trwania: 100'.

16:00 Teatr Nasz Chicago (USA), Proces pana Cogito;

Galeria Fojė w Trokach, czas trwania: 60'.

18:30 Polski Teatr „Studio” w Wilnie, M. K. Čiurlionis. Trajektorie (premiera);

Wileński Teatr Stary (d. Teatr na Pohulance), czas trwania: 90', rezerwacje: +370 652 64 613

Po spektaklu: Gala jubileuszowa z okazji 65-lecia Polskiego Teatru „Studio” w Wilnie.

9 listopada (niedziela) Niemcy, Holandia, Polska**9:30-11:00** Debata IV Zjazdu Unii Teatrów Polskich poza Polską;

Dom Kultury Polskiej w Wilnie.

14:00 Teatr „Gdańska” (Oberhausen, Niemcy), Na pełnym morzu;

Centrum Kultury w Nowej Wilejce, czas trwania: 60'.

16:00 Buda Staging Performance (Breda, Holandia), Rzec na dwie kobiety i skrzypce;

Wileński Teatr Stary (d. Teatr na Pohulance), czas trwania: 60'.

19:00 Córy Słońca / Liquidacje (Polska), Ideał Człowieka (koncert);

Wileński Teatr Stary (d. Teatr na Pohulance), czas trwania: 60'.

Zamknięcie festiwalu.

10 listopada (poniedziałek)**11:00** Śniadanie artystyczne;

Podsumowanie festiwalu z częścią artystyczną, Galeria Fojė w Trokach.

Więcej informacji na stronie organizatora, Polskiego Teatru „Studio” w Wilnie: www.teatrstudio.lt oraz na Facebooku XII Wileńskich Spotkań Sceny Polskiej.**Miejsca:**

Dom Kultury Polskiej w Wilnie, ul. Naugarduko 76;

Wileński Teatr Stary (d. Teatr na Pohulance), ul. Basanavičiaus 13;

Galeria Fojė w Trokach, ul. Birutės 8;

Wielofunkcyjny Ośrodek Kultury w Rudominie, ul. Vilniaus 2;

Centrum Kultury w Nowej Wilejce, Wilno, ul. Pergalės 8

Organizatorzy zastrzegają sobie prawo do zmiany programu. Na wszystkie wydarzenia, oprócz premiery „M.K. Čiurlionis. Trajektorie”, wstęp jest wolny.

Zadanie dofinansowane w ramach sprawowania opieki Senatu Rzeczypospolitej Polskiej nad Polonią i Polakami za granicą w 2025 roku.

Dofinansowanie: Departament Mniejszości Narodowych przy Rządzie Republiki Litewskiej.

Patronat honorowy Ambasady Rzeczypospolitej Polskiej na Litwie.

Organizator: Polski Teatr „Studio” w Wilnie**Współorganizatorzy:** Fundacja „Pomoc Polakom na Wschodzie” im. Jana Olszewskiego, Fundacja Pomysłodnia.**Sponsorzy:** Fundacja „Pomoc Polakom na Wschodzie” im. Jana Olszewskiego, Departament Mniejszości Narodowych przy Rządzie RL, Restauracja Sakwa.**Partnerzy:** Instytut Polski w Wilnie, Galeria Fojė, Dom Kultury Polskiej w Wilnie, Ośrodek Kultury w Rudominie, Centrum Kultury w Nowej Wilejce.**Partnerzy medialni:** „Kurier Wileński”, W Polsce24, TVP Polonia, Radio Znad Wilii, zw.lt, Wilnoteka.lt, portal informacyjny Ida, e-teatr.pl, dziennikteatralny.pl, Gazeta Świętojańska. ■**Tydzień Kina dla Seniorów: w programie 14 filmów**

Już po raz trzeci seniorzy z Wilna będą mogli bezpłatnie obejrzeć filmy w ramach Tygodnia Kina dla Seniorów, który potrwa od 20 do 25 października. W dniu otwarcia imprezy odbędą się również targi usług dla seniorów, a filmy będą wyświetlane również w dzielnicach położonych dalej od centrum miasta.

„Tydzień Kina dla Seniorów organizujemy już trzeci rok z rzędu — cieszymy się z dużego zainteresowania naszych seniorów i zapewnionych sal” — powiedział Valdas Benkuskas, mer Wilna i patron wydarzenia.

„Filmy europejskie będziemy pokazywać nie tylko w kinach położonych w centrum Wilna, ale także w odległych dzielnicach, bliżej domów — tam, gdzie seniorom jest najwygodniej” — dodał Benkuskas.

W programie znalazło się 14 filmów, które zostaną pokazane podczas 19 seansów. Główne pokazy odbędą się w kinach Pasaka, Skalvija, Forum Cinemas Vingis i Multikino, a także w centrach kultury w Grzegorzewie, Nowe Wilejce i Porubanku (lit. Kirtimai), w Domu Wspólnoty w Balsiai oraz w pałacu w Wace Trockiej (Trakų Vokė). Tegoroczny program Tygodnia Kina dla Seniorów poświęcony jest różnorodności i bogactwu europejskiej twórczości filmowej. Filmy autorów włoskich, francuskich, niemieckich, polskich, fińskich i innych narodowości będą prezentowane w oryginalnych wersjach językowych z litewskimi napisami.

Uroczyste otwarcie odbędzie się 20 października w kinie „Multikino” i połączone będzie z Dniem Seniora. Uczestnicy będą mogli skorzystać z konsultacji specjalistów oraz zapoznać się z ofertą instytucji wspierających osoby starsze.

Wstęp na seanse jest bezpłatny po okazaniu dokumentu potwierdzającego wiek. Osoby towarzyszące seniorom z niepełnosprawnością również zostaną wpuszczone bezpłatnie. Liczba miejsc jest ograniczona.

Opr. J.B. na podst. inf. Vilnius.lt

Początek sezonu grzewczego: jak ogrzewać dom, nie trując siebie i innych

Wraz z nadejściem chłodniejszych dni rozpoczyna się sezon grzewczy. To czas, gdy komfort ciepły w domu staje się priorytetem — często kosztem jakości powietrza i zdrowia publicznego.

CICHY ZABÓJCA — ZANIECZYSZCZENIE POWIETRZA

Zimą znacznie wzrasta emisja zanieczyszczeń, zwłaszcza w gospodarstwach domowych, które ogrzewają się paliwami stałymi — węglem, drewnem lub torfem. To właśnie podczas ich spalania do atmosfery przedostają się tzw. drobne cząstki stałe stanowiące poważne zagrożenie zdrowotne. To przede wszystkim pyły zawieszone PM10 i PM2,5, które stanowią poważne zagrożenie zdrowotne.

„Według danych Europejskiej Agencji Środowiska zanieczyszczenie powietrza jest największym czynnikiem środowiskowym szkodzącym zdrowiu ludzi w Europie. Każdego roku umiera z tego powodu około 300 tys. osób. Dlatego wybierając mniej zanieczyszczające metody ogrzewania, możemy chronić zdrowie swoje i naszych bliskich” — mówi Olita Kriukowienė, doradca Centrum Zdrowia Zawodowego i Środowiskowego Instytutu Higieny, pełniący tymczasowo funkcję dyrektora centrum.

NIEWIDOCZNE, ALE GROŹNE

Drobne cząstki stałe dzielą się na MP10 oraz MP2,5. Te pierwsze, o średnicy do 10 mikrometrów, docierają do górnych dróg oddechowych, wywołując kaszel i zaostrzenie chorób przewlekłych. Jeszcze groźniejsze są MP2,5 (o średnicy do 2,5 mikrometra) — mniejsze i bardziej przenikliwe, które przedostają się do płuc, a następnie do krwiobiegu, wpływając na pracę całego organizmu.

Europejska Agencja Środowiska podaje, że aż 96 proc. mieszkańców miast UE narażonych jest na niebezpieczne stężenia MP2,5. Skutki

Przed wszystkim należy wybierać mniej szkodliwe paliwa — suche drewno, certyfikowane granulaty lub gaz **Fot. Marian Paluszkiwicz**

zdrowotne mogą być poważne — od zaostrzenia astmy i przewlekłych chorób płuc, przez problemy z układem krążenia, aż po zwiększone ryzyko zawału serca, udaru mózgu czy przedwczesnego porodu. Długoterminowe narażenie może również skrócić długość życia.

OGRZEWANIE BEZ DYMU I TOKSYN

Istnieją sposoby, by zapewnić sobie ciepło w domu bez pogarszania jakości powietrza. Przed wszystkim należy wybierać mniej szkodliwe paliwa — suche drewno, certyfikowane granulaty lub gaz. Kategorycznie zakazane i niebezpieczne jest spalanie odpadów: plastiku, starych mebli czy opon.

Utrzymanie urządzeń grzewczych w dobrym stanie również wpływa na bezpieczeństwo i efektywność. Komin należy czyścić co najmniej raz w roku, a stan techniczny kotła regularnie kontrolować. Ważna jest również odpowiednia wentylacja pomieszczeń.

W miarę możliwości warto rozważyć bardziej ekologiczne źródła ciepła — pompy ciepła, centralne ogrzewanie czy nowoczesne kotły emitujące mniej zanieczyszczeń.

PROSTE DZIAŁANIA, KTÓRE CHRONIĄ ZDROWIE

W okresach dużego zanieczyszczenia zaleca się ograniczenie aktywności na świeżym powietrzu, szczególnie w godzinach największego stężenia pyłów. Wietrzenie pomieszczeń najlepiej przeprowadzać rano lub wieczorem, kiedy poziom zanieczyszczeń jest niższy. Dla osób mieszkających w pobliżu źródeł dymu pomocne mogą być uszczelki okienne lub oczyszczacze powietrza.

Poprawę jakości powietrza w domu wspierają także rośliny doniczkowe, częste czyszczenie na mokro oraz unikanie nadmiernego gromadzenia kurzu.

Szczególą ostrożność powinny zachować osoby najbardziej narażone: dzieci, seniorzy, kobiety w ciąży oraz osoby cierpiące na choroby układu oddechowego i sercowo-naczyniowego. W ich przypadku każdy dzień spędzony w zanieczyszczonym środowisku może mieć poważne konsekwencje zdrowotne.

Aktualne informacje o stanie powietrza na Litwie można śledzić na stronie www.gamta.lt. Dzięki temu łatwiej dostosować codzienne nawyki do aktualnych warunków i uniknąć niepotrzebnej ekspozycji na szkodliwe pyły.

**Opr. J.B. na podst.
inf. Instytutu Higieny**

Sierpniowe „Żagle 2025” w Szczecinie: połączenie historii miasta z bieżącą energią

W dniach 15-17 sierpnia br. miasto nosiło miano portowej stolicy Polski. Szczecin jest od dziesięcioleci silnie związany z dziedzictwem marynistycznym. To miasto nad Odrą, otwarte na morze i handel, które na co dzień łączy historię żeglugi z tętniącym życiem miejskim.

Coroczne „Żagle” stają się więc celebracją tej tożsamości — i są przez kilka dni świętem, które łączy mieszkańców i turystów w radosnym duchu żeglarskiej przygody.

JUŻ PIERWSZEGO DNIA ŻAGLOWCE PRZYCIĄGNĘŁY TŁUMY

Tegoroczna edycja „Żagli” odbywała się w długi sierpniowy weekend na bulwarach nad Odrą — na Wałach Chrobrego i Łasztowni. To właśnie tam zacumowały żaglowce, jachty i okręty, tworząc malowniczy krajobraz i zaproszenie do eksploracji. Już pierwszego dnia — w piątek przed południem, żaglowce przyciągnęły tłumy, a spacer wzdłuż Wałów Chrobrego i ul. Jana z Kolna wypełnili zafascynowani zwiedzający, fotografowie i ludzie ciekawi marynistyki. To wydarzenie łączyło niczym magnes rodzinę, żeglarzy, melomanów i turystów — oferując trzy dni pełne atrakcji, rytmu, smaków i morskiego klimatu.

Podczas tegorocznej odsłony wydarzenia w Szczecinie pojawiło się kilkadziesiąt jednostek — od żaglowców klasy A i B, przez okręty Marynarki Wojennej, po mniejsze jachty. Wszystkie udostępniły swoje pokłady do zwiedzania, a wybrane wypłynęły w rejsy po Odrze. Największe z nich były: Santa Barbara Anna (z Niemiec), HMS Gladan (ze Szwecji) oraz Anny von Hamburg (z Finlandii), który jako pierwszy wpłynął do Szczecina (bo 13 sierpnia). W przeddzień sierpniowych wydarzeń wpłynęły do portu następujące jednostki: Gladan, Born2Sail, Cykas, Barlovento II, Nawigator XXI, Santa Barbara Anna, Baltic Beauty, Bonawentura, Abel Tasman, Jossa. Towarzyszyły im wzmożone ruchy na wodzie, cumowanie przy Bulwarze Chrobrego, Nabrzeżu Pasażerskim i Wieleckim. Dziesięć jednostek udostępniło zwiedzającym swoje pokłady. A były to m.in.: Baltic Beauty, Bryza H, Hoffnung, Anny von Hamburg, Santa Barbara Anna, Abel Tasman, Bonawentura, Ernestine, Li-

bava, Barlovento II. Każdy rejs trwał około dwóch godzin, a w sobotę i niedzielę wzięło w nich udział blisko 1 tys. osób.

WYSTĘPY ARTYSTÓW, WARSZTATY I MAŁOWNICZY JARMARK

Imprezą towarzyszącą były muzyczne występy, które odbywały się na scenie nad Odrą — scenie głównej, zlokalizowanej przy skwerze przy ul. Komandorskiej oraz na scenie szantowej, znajdującej się tradycyjnie na Łasztowni. Na obu tych scenach występowali znani artyści i zespoły szantowe — poczynając od elektroniki (Catz 'n Dogz), przez jubileuszowy koncert Piotra Banacha z udziałem Wojciecha Waglewskiego, Kamila Bednarka i Renaty Przemyk, po rap i rock — TEDE, Grubson, T.Love, Happysad.

Pamiętano również o najmłodszych. Specjalnie dla nich stworzono strefę dziecięcą zlokalizowaną przy pomniku Adama Mickiewicza.

22.>>

■ Sierpniowe „Żagle 2025” w Szczecinie

21.>>

Dla najmłodszych przygotowano tam m.in. warsztaty, morskie animacje, gry oraz „szkolenie na wilka morskiego”.

Był też malowniczy „Jarmark pod Żaglami” z rękodziełem, marynistycznymi pamiątkami i lokalnymi przysmakami. Towarzyszyła mu Aleja Artystów z unikatowymi wyrobami. Morskie Centrum Nauki przygotowało natomiast grę terenową na Wystawie Stałej — pełną zagadek i morskich tajemnic.

„Żagle 2025” to było prawdziwe święto żagli w sercu Szczecina — festiwal, który łączył historię miasta z bieżącą energią. Ich tegorocznym organizatorem była miejska spółka Żegluga Szczecińska Turystyka Wydarzenia (ZSTW). Wspierali ją partnerzy strategiczni: PKO Bank Polski, ZWIK Szczecin, Zarząd Morskich Portów Szczecin i Świnoujście SA, PGE Polska Grupa Energetyczna oraz Radio Eska.

SANTA BARBARA ANNA

Warto też wspomnieć kilka słów o najbardziej wyjątkowych żaglowcach, które można było zwiedzać podczas festiwalu.

Santa Barbara Anna to tradycyjnie ożaglowany trójmasztowy szkuner z żaglem górnym. Przywiązani do tej tradycji żaglowców członkowie BRAM-SCHOT e.V. kultywują swoją pasję do zwyczajów morskich. Nawet jeśli nie można przegapić zabawy, głównym zmartwieniem pozostaje utrzymanie przy życiu tradycyjnej żeglarskiej sztuki i przekazanie jej przyszłym pokoleniom. W tym celu statek jest utrzymywany w stanie zdadności do żeglugi dzięki dużej ilości pracy wolontariackiej. Można więc cieszyć się morskim powietrzem przez jeden lub więcej dni na tym tradycyjnym żaglowcu i jednocześnie dowiedzieć się wiele o jego morskim dziedzictwie.

SZWEDZKI HMS GLADAN

HMS Gladan (S01) to jeden z okrętów żaglowo-szkolnych szwedzkiej marynarki wojennej. Okręt wchodzi w skład Dywizji Szkunerów wraz z HMS Falken (S02). Jego całkowita powierzchnia żagla wynosi 680 m kw-

Morskie Centrum Nauki przygotowało grę terenową pełną zagadek i morskich tajemnic

dratowych, jednak rybak i szeroki fok są używane tylko w bardzo rzadkich warunkach, dlatego można powiedzieć, że normalna powierzchnia żagla wynosi 483 m kw. Na Gladan i jego siostrzanym statku Falken żagle górne są ponownie podnoszone na wszystkich zakrętach, co jest dość rzadkie na szkunerach pływających w dzisiejszych czasach, prawdopodobnie dlatego, że jest to stosunkowo pracochłonne i wymaga załogi o wysokich kompetencjach przy sterze do wykonania manewru.

ANNY VON HAMBURG

Anny Von Hamburg jest klasycznym trójmasztowym szkunerem.

Została zbudowana w stoczni Conrad Lühring w Brake w 1914 r. jako żaglowy statek towarowy, bez silnika. Jej rejs inauguracyjny do Petersburga został przerwany przez I wojnę światową; skonfiskowana przez wiele lat była w posiadaniu rosyjskiej marynarki wojennej. Ostatecznie została zwrócona Niemcom i rozpoczęła handel towarowy na Morzu Północnym i Bałtyku. Później została wydłużona i pozbawiona masztu, przekształcona w motorowy statek towarowy.

W kolejnych dekadach była kolejno własnością Szwecji, później Finlandii, gdzie pływała pod nazwą Ringö.

23.>>

Żaglowiec łotewski Libava, znany jest wszystkim jako częsty gość regat Baltic Sail. Portem macierzystym statku jest Lipawa

22.>>

W 1980 r. została sprzedana ponownie do Niemiec, gdzie została odbudowana do swojego pierwotnego wyglądu, ale z luksusowym wnętrzem. W nadchodzących latach Anny Von Hamburg była używana jako prywatny jacht przez wielu różnych właścicieli i pod różnymi banderami, pływając po obu stronach Atlantyku. Po długim okresie postoju, w 2021 r., Anny została ponownie zakupiona przez Finlandię i jest obecnie własnością Nordic Expedition Sailing Society, oferującą czartery przygodowe na Morzu Bałtyckim.

ABEL TASMAN

Abel Tasman wybudowany został przez holenderską stocznnię J. J. Pattje & Zoon w Waterhuizen w 1913 r. pod nazwą Hermann. W 1956 r. został sprzedany Duńczykom, którzy eksploatowali go jako towarowy kabotażowiec pod imieniem Laksen aż do drugiej połowy lat 80. W 1988 r. statek został zakupiony przez parę Holendrów Sjoerda Fabera i Ingeborg Johansen, którzy przebudował go na żaglowiec pasażerski i przechrztili na Atlantis. W 1996 r. przejęli go nowi właściciele — Rendert Jan i Ina de Waard. Po pierwszym remoncie, na początku 1999 r., szkuner otrzymał obecne imię, które nadano na pamiątkę holenderskiego żeglarza,

■ Największym żaglowcem była Santa Barbara Anna z Niemiec

odkrywcę Tasmanii i Nowej Zelandii w 1642 r. W 2004 r. żaglowiec znów zmienił armatora — przeszedł na własność Jeroena Postumy i Mariana Ververda z miejscowości Kampen, która stała się portem macierzystym jednostki. Jej całkowita długość to 40,5 m, zaś powierzchnia żagli wynosi 450 m kw.

LIBAVA Z ŁOTWY

Libava, zrekonstruowany XVII-wieczny żaglowiec łotewski Libava znany jest wszystkim jako częsty gość regat Baltic Sail. Portem macierzystym statku jest Lipawa, skąd pochodzi również jego nazwa — Libava, co ze staroniemieckiego oznacza właśnie Lipawę. Rekonstrukcja w 2007 r. rozpoczęła

w rosyjskiej stocznicy „Varyag” w Pietrozawodsku zakończyła się w 2008 r.; opierała się na rysunkach holenderskich luksusowych statków Herren — dostarczonych przez muzea, w tym głównie przez Petersburskie Morskie Muzeum.

Do budowy tego wyjątkowego żaglowca została użyta technologia żaglowców sprzed 300 lat. W ten sposób żaglowiec swoją historią nawiązuje do długiej tradycji prestiżu europejskiej arystokracji, pozostając równocześnie szeroko dostępnym dla pasjonatów z innych warstw społecznych. Podczas każdego lata żaglowiec udaje się ok. 10 km od Rygi do Jurmaly, popularnego resortu w zatoce Rygi. ■

Leszek Wątróbski
Fot. autor

■ Był też malowniczy „Jarmark pod Żaglami” z rękodziełem, marynistycznymi pamiątkami i lokalnymi przysmakami. Towarzyszyła mu Aleja Artystów z unikatowymi wyrobami

Na całym świecie, w ponad 100 krajach, w dniu 5 października obchodzony jest Światowy Dzień Nauczyciela. Dzień ten proklamowany został w 1994 r., na pamiątkę podpisania w 1966 r. „Rekomendacji w sprawie statusu nauczyciela”, opracowanej przez UNESCO i Międzynarodową Organizację Pracy. Ale jest też dzień 14 października, który ma o wiele dłuższą historię i dotyczy nas, Polaków, bardziej niż kogoś innego na świecie.

Dlaczego pozdrawiamy swoich nauczycieli właśnie 14 października?

Ponieważ upamiętnia on rocznicę powstania Komisji Edukacji Narodowej, która została utworzona z inicjatywy króla Stanisława Augusta Poniatowskiego i zrealizowana przez Sejm Rozbiorowy w dniu 14 października 1773 roku, a wówczas to Wielkie Księstwo Litewskie było w ramach Rzeczypospolitej Obojga Narodów. Dotyczyło to więc również naszych przodków. Dzisiaj potocznie dzień ten zwany jest Dniem Nauczyciela.

Przyjaciel

Powiem Wam o nim
najprościej:
To wasz Przyjaciel.
Świat otwiera przed wami
na oścież
Jak okno w dusznej
chacie...
On pierwszy pod wasz dach
zaprosi
Cienie przyjazne, sercu
drogie
Jasnej mickiewiczowskiej Zosi
Rycerzy idących w boju

ogień.
On wam wyjaśni, że woda
— to H₂O
I poprowadzi was
po ogrodach.
Gdzie rośnie dobro i zło...
On wam pokaże
wysokie cele,
Do których iść trzeba
z wolą upartą.
Zdejmijcie czapkę przed
nauczycielem
Bo warto.

M. Terlikowska

Dzięki Tobie, drogi nauczycielu,

wiemy, że najmniejszy brylant błyszczy
mocniej, niż duże, ale zwykłe szkło; że
lepiej jest robić małe rzeczy dobrze, niż
wielkie — byle jak; że jeżeli
bardzo pragniemy coś
robić, wtedy pra-
cujemy nad tym,
znajdujemy w tym
przyjemność i do-
skonalimy się w tym — a
wówczas nie jest ważne, czy
przyniesie nam to sławę,
czy też nie.

Od nauczycieli oczekuje się, że dadzą sobie radę z tymi dziećmi, z którymi nie poradzili sobie rodzice, lekarz, jeden czy dwóch psychologów i tłum pracowników społecznych. Twierdzi się wtedy, że wszystko, czego tym dzieciom potrzeba, to Normalne Środowisko Szkolne. Pamiętajmy, że to Normalne Środowisko Szkolne tworzą również Wy — uczniowie. Uczynicie więc je, wspólnie z nauczycielami, pięknym i radosnym drugim domem.

Dzień Edukacji Narodowej przypomina uczniom o trudnej i odpowiedzialnej pracy nauczycieli i o tym, że większość dnia spędzają wspólnie. Stąd nawiązują się sympatie i przyjaźnie między nauczycielami a ich podopiecznymi. Tego dnia przychodzi myśl o zamianie ról pomiędzy uczniem a nauczycielem ... choć na ten jeden dzień. To dobry pomysł! **DZIEŃ NAUCZYCIELA NA**

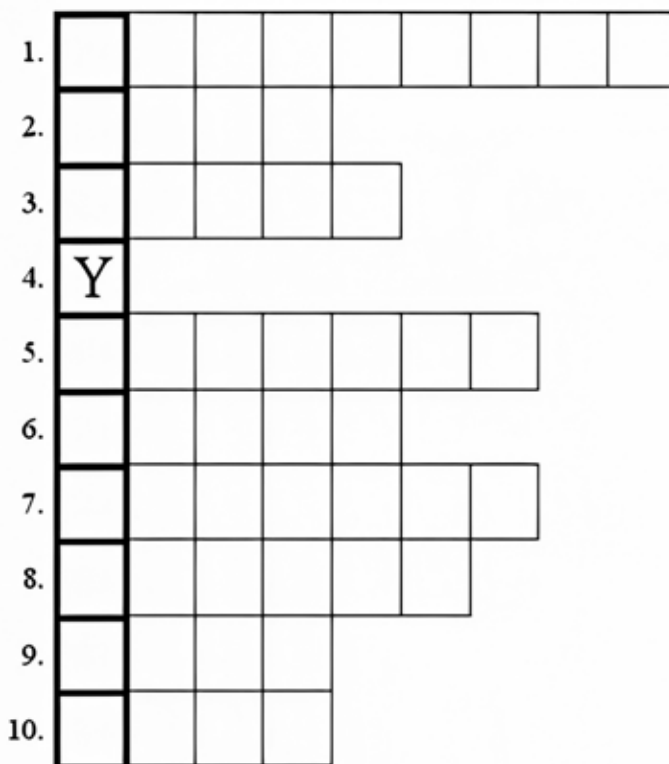
WESOŁO jest okazją spojrzenia na swoich wychowawców z innej strony. W momencie, kiedy to groźnym na pozór wychowawcom przypniecie kokardki we włosy i jeszcze poprosicie o zaśpiewanie piosenki czy wyrecytowanie wierszyka, na twarzach uczniów pojawi się uśmiech potęgujący sympatię do swojego nauczyciela.

Książka to najlepszy przyjaciel

Często mówi się, że [rozwiązanie] są mądrością narodów. Określano je też jako: filozofia zwykłych ludzi, okruchy ze stołu mądrości, miedziaki wiedzy, zdrowy rozum ludu... Aby poznać rozwiązanie, w odpowiednie miejsca diagramu wpiszcie brakujące wyrazy:

1. Prawdziwych przyjaciół w biedzie.
2. i dzieci głosu nie mają.
3. buduje, niezgoda rujnuje.
4. -
5. jednym uchem.
6. pańska na pstrym koniu jeździ.
7. Co kraj to
8. Kto rano, temu Pan Bóg daje.
9. Szukać w stogu siana.
10. najlepszą obroną.

W tej książce Renaty Piątkowskiej i Agnieszki Frączek znajdziecie mnóstwo [rozwiązanie] dobrych rad, a przede wszystkim — zabawy!

Rady nie od parady Jak chronić środowisko?

Rozmawiajcie ze swoimi rodzicami, przyjaciółmi o tym, co możecie wspólnie zrobić dla ochrony środowiska naturalnego. W ten sposób wpływacie na czyjąś świadomość, uczycie innych, jak być przyjaznym dla środowiska!

Z nauczycielem na wesoło!

- Proszę pani, dlaczego ten pociąg zakręcowywuje?
- Nie mówi się zakręcowywuje, tylko zakręca.
- No dobrze, to dlaczego zakręca?
- Bo mu się tory wygły!
- Po wakacjach...

Słodko-kwaśny sos paprykowy w słoikach

Wiesława Lewandowska

autorka bloga kulinarnego
„Dom pełen mięty”

Papryka pięknie obrodziła, dlatego dziś zapraszam na przepis z papryki: sos słodko-kwaśny w słoikach na zimę. Sos paprykowy można wykorzystać na kilka sposobów: do makaronu, ryżu lub kaszy. Dodać do sosu możemy mięso mielone, ale też podsmażoną pierś z kurczaka lub na szybko z kielbasą pokrojoną. Sos paprykowy w każdej wersji jest pyszny.

Składniki:

• 1,5 kg papryki • 2 kg pomidorów po-
dłużnych • 20 dkg marchwi • 0,5 kg
cebuli • 1 mała cukinia • 1/2 szklanki
cukru • 1/4 szklanki octu • 1 łyżeczka
czubata curry • 1 płaska łyżeczka pie-
przu • pół łyżeczki ostrej papryki • 4
łyżeczki słodkiej papryki • 2 łyżeczki
musztardy • 1/4 szklanki oleju • 1 łyż-
ka mąki ziemniaczanej

Wykonanie:

Wszystkie warzywa umyć i obrać. Paprykę pokroić w kostkę, tak samo pokroić pomidory, które najpierw sparzyć i zdjąć. Cukinię obrać, wydrążyć i pokroić w kost-

■ Fot. Freepik

kę, marchew zaś zetrzeć na tarce jarzynowej na dużych otworach. Cebulę pokroić w półplasterki, do garnka wlać olej i dodać cebulę, zostawić na malutkim gazie, dusić przez chwilę dodać wszystkie warzywa oprócz pomidorów, wszystko dusić pod przykryciem, uważać, żeby się nie przypaliło, warzywa puszczą sok. Pomidory włożyć do drugiego garnka i dusić same. Po

pół godzinie sprawdzić, czy warzywa są miękkie. Jeśli tak, dodać pomidory i wszystko razem dusić 20 minut. Dodać wszystkie przyprawy, pogotować 5 minut. Mąkę ziemniaczaną rozrobić w odrobinie wody i wlać do sosu, wymieszać i zagotować. Nałożyć do wyparzonych słoików i pasteryzować 35 minut. Sos paprykowy gotowy, a zimą mamy szybki i smaczny obiad. ■

Jak u babci: kluski z tartych ziemniaków

To jedno z tych dań, które przenoszą w czasie — do kuchni naszych babć, pachnącej parą z gotującego się garnka i podsmażoną cebulką. To proste, a jednocześnie wyjątkowo smaczne danie, które można podać zarówno jako samodzielny obiad, jak i jako dodatek do tradycyjnych zup. Sekret ich smaku tkwi w połączeniu surowych i gotowanych ziemniaków — dzięki temu kluski mają odpowiednią konsystencję: miękkie, ale sprężyste, delikatne, a jednak sycące.

Składniki:

• 1,5 kg ziemniaków • mąka (tyle, ile zabierze masa) • sól

Wykonanie:

Ziemniaki należy obrać i umyć, po czym jedną trzecią z nich ugoto-

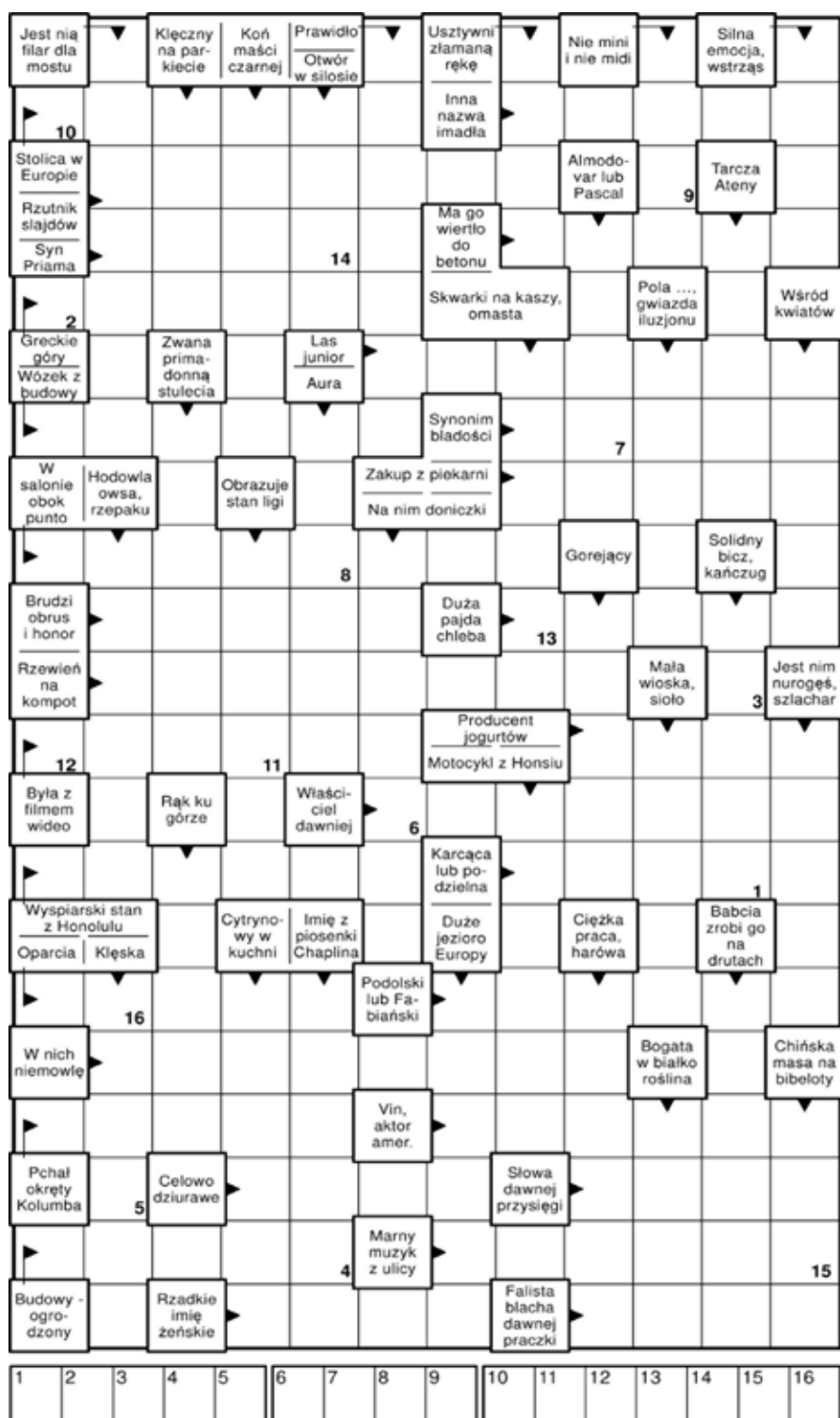
wać do miękkości, a resztę zetrzeć na drobnej tarce. Starte ziemniaki wyłożyć na sito, aby dokładnie obciekły z nadmiaru soku. Prze-studzone ugotowane ziemniaki trzeba zmielić przez maszynkę do mięsa i połączyć z odsączonymi surowymi ziemniakami oraz skro-

■ Fot. autorka

bią, która osadzi się na dnie miski po odcedzonym soku — sam sok należy odlać. Całość dokładnie wymieszać, następnie wyjąć jedną czwartą masy i w jej miejsce wysypać tyle mąki, aby powstała gęsta, ale nietwarda masa. Włożyć odłożoną część ziemniaków z powrotem i ponownie wymieszać. W dużym garnku zagotować osoloną wodę. Łyżkę zanurzać w wrzątku, nabierać nią porcje ciasta (około jednej trzeciej łyżki) i wrzucać kluski do gotującej się wody. Jeśli pierwsza kluska się rozpadnie, należy dodać jeszcze odrobinę mąki. Gdy kluski wypłyną na powierzchnię, zmniejszyć ogień i gotować je na wolnym ogniu przez około 10-12 minut. Po ugotowaniu odcedzić na sicie i wyłożyć na talerz. ■

Krzyżówka

ROZWIĄZANIE KRZYŻÓWKI Z 9-10 PAŹDZIERNIKA

Poziomo: SIGMA - KOGEL - PARAGWAJ - KANADA - MARSZ - NOTATKA - SCENA - EKSSKRZYPEK - SYMBOL - ZAPAS - APANAŻE - MODEM - BAMBO - DATA - BRULION - MARK - ZADYMA - ŻARNA - RENTGENOLOG - LENOR - LADA - TONI - MUFA - ARKAN - PROFAN - BOSS - WERA - PSALM - APARAT

Pionowo: SPANIE - YAMAHA - REGRES - MIANO - KOMPOT - DREN - GRATIS - BADANY - NOTABL - MADA - STONE - METRONOM - GAGATEK - LAMBDA - ELIPSA - KAMASZ - ZEBU - ŻONA - BOJA - CYNA - ALMA - ODMOWA - RZEP - POMIAR - LAUFER - KEKS - NEWA - BORNEO - FARA - ZNAK - STONKA - GRANAT

Hasło: Filmowa sceneria

Uśmiechnij się!

Lekarz do bardzo puszystego pacjenta...
Jeśli każdego dnia robi pan sobie marsz na 10 km to za rok wróci pan do właściwej wagi i kondycji.
Po roku pacjent dzwoni do lekarza i mówi...

– Wróciłem do swojej właściwej wagi, tylko mam problem!

– Jaki?

– Jestem teraz 3650 km od domu!

Łowicemu ryby strażnik sprawdza kartę wędkarską:

– Pana karta jest już nieważna. Jak pan może łowić ryby na zeszłoroczną kartę wędkarską?!

– Bo ja łowię tylko te ryby, których nie złowiłem w zeszłym roku.

– Tato, co to jest GPS?

– Mówi ci, gdzie jechać i jak.

– Jak mama?

Kobieta klóci się z mężczyzną. Rozmawiają o córce i mówi:

– Ty nawet nie jesteś jej prawdziwym ojcem!

– A ty nie jesteś jej prawdziwą matką!

– Jak to nie jestem jej matką?!

– Pamiętasz, jak byłem w szpitalu po porodzie, dałaś mi córkę i powiedziałaś, że córka zrobiła kupę w pieluchę i trzeba ją wymienić?

– No i co?

– No i wymienilem...

– Chcę żyć wiecznie, panie doktorze.

– Niech się pan ożeni.

– Będę żyć wiecznie?

– Nie, ale pragnienie minie.

– Wiem, dlaczego „za mundurem panny sznurem”.

– Szukają odważnych mężczyzn?

– Szukają przyzwyczajonych do wykonywania rozkazów.

Po bazarze włóczy się facet z niedźwiedziem na łańcuchu. Po jakimś czasie spotyka kolegę:

– Co tak chodzisz w kółko z tym niedźwiedziem?

– Szukam tego faceta, co mi go sprzedał rok temu jako chomika syberyjskiego.

Papież po stronie dziennikarzy, ale z przestrogą przed „ruchomymi piaskami”

We czwartek 9 października papież Leon XIV zwrócił się do dziennikarzy. Zwracał uwagę na ich trudną pracę, szczególnie dziś. Podkreślił, co jest najważniejsze w komunikowaniu.

Na specjalnej audyencji u papieża byli obecni też decydenci z Polskiej Agencji Prasowej. Była to 39. konferencja stowarzyszenia MINDS International. To globalna sieć czołowych agencji prasowych.

Papież zwrócił się do agencji z wielu krajów. Podkreślił, że świat potrzebuje wolnej, dokładnej i obiektywnej informacji. Zaapelował ponownie o uwolnienie wszystkich więzionych dziennikarzy.

„ZACHĘCAM WAS DO SŁUŻBY”

W przemówieniu Leon XIV mówił o kryzysie prawdy. „Możemy uznać za paradoks to, że w erze komunikacji agencje informacyjne i komunikowania przechodzą przez okres kryzysu. Także sami użytkownicy informacji są w kryzysie, myląc często fałsz z prawdą; to, co autentyczne, z tym, co sztuczne” — zaznaczył Leon XIV.

„Nikt dzisiaj nie powinien móc powiedzieć: nie wiedziałem. Dlatego zachęcam was do waszej tak istotnej służby” — dodał.

„Dlatego najbardziej konstruktywny jest sojusz między obywatelami i dziennikarzami pod znakiem zaangażowania na rzecz odpowiedzialności etycznej i obywatelskiej” — uważa Leon XIV.

„Codziennie reporterzy osobiście ryzykują po to, by ludzie mogli wiedzieć, jak sprawy się mają. A w takich czasach, jak nasze, gwałtownych i szerzących się konfliktów tych, którzy giną jest wielu. To ofiary wojny i ideologii wojny, która chciałaby zakazać obecności dziennikarzy. Nie możemy o nich zapomnieć” — stwierdził papież.

„Jeśli dziś wiemy, co stało się w Strefie Gazy, na Ukrainie czy na innej ziemi skrwawionej przez bomby, zawdzięczamy to w dużej części im” — dodał.

Papież Leon XIV podkreślił, że należy czuwać, aby technologia nie zastąpiła człowieka Fot. Fabio Frustaci, EPA-ELTA

PONOWIŁ APEŁ O UWOLNIENIE WIĘZIONYCH

Leon XIV zwrócił uwagę na wysiłek tych, którzy pracują nad tym, żeby informacja nie była zatruta dla innych celów. Zwrócił się też o uwolnienie prześladowanych dziennikarzy. „Dzisiaj powtarzam tę prośbę. Bycie dziennikarzem nie może być nigdy uważane za przestępstwo, ale za prawo, które trzeba chronić. Wolna informacja jest filarem, który utrzymuje konstrukcję naszych społeczeństw i dlatego jesteśmy wezwani do tego, by jej bronić i ją zagwarantować” — oznajmił.

Papież wyraził przekonanie, że należy uwolnić komunikowanie od „zanieczyszczenia poznawczego, które ją korumpuje, od nieuczciwej konkurencji, od degradacji tak zwanych klikbajtów”. Klikbajt (z ang.: „przynęta na kliknięcie”) to praktyka, gdy materiał jest nastawiony na sztuczne podkręcanie emocji i zachęcanie do odwiedzenia artykułu. To m.in. krzykliwe nagłówki z obietnicą informacji, której w tekście nie ma.

„Ten, kto pracuje dla agencji, wiecie to dobrze, musi pisać szybko, pod presją, także w sytuacjach bardzo złożonych i dramatycznych. Tym bar-

dziej wasza służba jest cenna i musi być antidotum na szerzenie się śmieciowej informacji; wymaga kompetencji, odwagi i poczucia etyki” — powiedział Leon XIV.

Podkreślił, że należy czuwać, aby technologia nie zastąpiła człowieka i aby informacja i algorytmy, które dziś nią rządzą, nie były w rękach nielicznych. Przestrzegł przed „ruchomymi piaskami przybliżenia i post-prawdy”.

POCZOBUT, NIEZŁOMNY

Jednym z od lat więzionych dziennikarzy jest Andrzej Poczobut. Jeszcze przed aresztem 25 marca 2021 roku zdążył porozmawiać z „Kuriem Wileńskim”. Mówił wtedy, że prześladowania Polaków na Białorusi przez Łukaszenkę „są pewnym sprawdzianem”.

„Jest to niewątpliwie pewien sprawdzian, ale Polacy na Białorusi przeżyli już Stalina, przeżyją więc też i Łukaszenkę” — komentował w 2021 r. dla „Kuriera Wileńskiego” Andrzej Poczobut, dziennikarz i członek zarządu Związku Polaków na Białorusi. Dzień po rozmowie został aresztowany. Przebywa w niewoli do dzisiaj. ■

Opr. A.K. na podst. PAP,
mat.pras., KW

Polskie AI zna litewski, pomoże w Łodzi. Czy Litwa ma szansę pozyskać PLLuM?

Polska sztuczna inteligencja (AI, SI) przeszła do etapu zastosowania praktycznego. Samorząd Łodzi wprowadza ją do administracji. Polski model PLLuM obsługuje też język litewski.

SZTUCZNA INTELIGENCJA W ADMINISTRACJI MIASTA

We wtorek 7 października w Łodzi podpisano list intencyjny ws. wprowadzania polskiej SI w administracji miasta.

„PLLuM to symbol cyfrowej suwerenności Polski. Dzięki własnym rozwiązaniom, opartym na polskich danych, nie musimy uzależniać się od zagranicznych dostawców. Takie projekty w Łodzi, Częstochowie i Gdyni rozwijają polski ekosystem AI i wspierają gospodarkę” — powiedział przy tej okazji polski wicepremier i minister cyfryzacji Krzysztof Gawkowski.

„PLLuM jest wyszkolony na polskich instrumentach administracyjnych, które rozumie. Jest bezpieczny, bo pełną kontrolę nad instrumentem będzie miał rząd, a nie prywatne korporacje. Będzie służył także do obiegu dokumentów w urzędzie, do przygotowania i monitorowania spraw w urzędzie i instytucjach” — mówił.

Prezydent Łodzi Hanna Zdanowska podkreśliła, że wdrożenie AI usprawni codzienną pracę urzędu i komunikację z mieszkańcami. „Wejście samorządu w epokę cyfrową to konieczność z punktu widzenia sprawności i jakości zarządzania miastem” — powiedziała.

CZYM JEST PLLuM I MOBYWATEL?

Model PLLuM został opracowany przez polskich naukowców i wyszkolony na polskich danych. Ten model przygotowywało wiele ośrodków naukowych przez ponad rok, model pod koniec 2024 r. został oddany do Ministerstwa Cyfryzacji, aby go testować. Na przełomie roku planowane jest uruchomienie czatbota opartego na PLLuM w aplikacji mObywatel.

Program mObywatel to aplikacja dla obywateli Polski, w której mają oni dostęp do dowodu osobistego, prawa jazdy i mogą załatwiać sprawy

urzędowe. Dowód cyfrowy w aplikacji został prawnie rozszerzony i w większości przypadków odpowiada fizycznemu „tradycyjnemu” dowodowi. Podobny program posiada Ukraina, Dija. Kod źródłowy („silnik”) programu jest tak sprawny, że kod z danymi był sugerowany przez Rosjan jako stawka przy wymianie więźniów. Litwa nie posiada jeszcze takiego programu, jak Polska czy Ukraina.

JĘZYK LITEWSKI W POLSKIM MODELU

Koordynator projektu PLLuM dr hab. inż. Maciej Piasecki wcześniej — gdy PLLuM był w trakcie tworzenia — wyjaśniał, że Polska musi stworzyć swój własny model sztucznej inteligencji, bo język polski i polskie realia są skomplikowane dla zachodnich odpowiedników.

Zaznaczał w 2023 r., że planowo PLLuM będzie rozszerzany o języki sąsiednie, w tym litewski. „Chcemy, by poza językiem polskim były obecne języki krajów sąsiedzkich. Czyli przede wszystkim języki słowiańskie,

ale też np. litewski. Chodzi o języki, dla których w tej chwili systemy tłumaczenia maszynowego nie działają za dobrze, bo tłumacząc np. z polskiego na litewski czy czeski przechodzą przez język angielski lub niemiecki” — mówił w rozmowie z półrocznikiem „Co do zasady. Studia i analizy prawne” w 2023 r. prof. Piasecki.

Według informacji dostępnych redakcji „Kuriera Wileńskiego” faktycznie PLLuM był trenowany po części na danych z jęz. ukraińskiego, białoruskiego, litewskiego i łotewskiego. Gdy jednak zapytaliśmy o to samego chat-bota PLLuM, odpowiedział, że był na tych językach trenowany, choć najlepiej opanował język polski.

O polską sztuczną inteligencję „Kurier Wileński” pytał wcześniej litewskiego wiceministra ochrony zdrowia, Daniela Nuamovasa. Choć Naumovas mówił o sztucznej inteligencji w kontekście medycyny, na pytanie o polski model wyraził zainteresowanie i zapowiedział, że Litwa będzie się tym interesowała. Do tematu będziemy wracali. ■

Opr. A.K. na podst. BNS, PAP, mat.pras., KW

Łódź ma być w czołówce polskich miast pod względem wdrażania AI do administracji Fot. Apolinary Klonowski

6.45 Studio Wilno
7.05 Filmy anim.
7.30 Piękno, zgłoś się!
8.00 Ziołowa apteka
8.10 ZdroWY Plan
8.20 Zakochaj się w Polsce
8.45 Daję słowo
9.35 „Sensacje XX wieku”
10.25 Gra słów
10.50 Słownik polsko@polski
11.15 Filmy anim.
11.45 Rola życia
12.10 S. „War-to kochać”
13.00 Info Wilno
13.05 Kulturalnie mówiąc
13.30 Panorama litewska
13.35 Anna Dymna – spotkajmy się
14.00 Muzyka w sieci
14.20 „Dni Przemiany” film dok.
15.25 Raport naukowy
15.50 Info Wilno
16.00 Koronka do Miłosierdzia Bożego
16.20 S. „Klan”
16.40 S. „Barwy szczęścia”
17.10 Filmy anim.
17.45 S. „Blondynka”
18.30 Pielgrzymi Nadziei
18.45 Strona po stronie
19.00 Info Wilno
19.15 Studio Wilno
19.35 Niezwykłe miejsca
19.40 S. „M jak miłość”
20.30 Program informacyjny
20.55 Pytanie dnia
21.05 S. „Krucjata”
21.50 Rola życia
22.15 Zakochaj się w Polsce
22.40 Kulturalnie mówiąc
23.00 Jesteśmy stąd
23.05 Na sygnale
23.30 Info Wilno
00.45 Studio Wilno
00.05 Sensacje XX wieku
00.55 Pielgrzymi Nadziei

6.00 Hymn Republiki Litewskiej
6.02, 6.40, 7.07, 3.37, 8.07, 8.40
 Dzień dobry Litwo
6.30, 7.00, 7.30, 8.00, 8.30 Wiadomości
9.00 S. „Policja kryminalna w Lipsku”
9.45 S. „Krzyk o pomoc”
10.30 S. „Dzielnica dużego miasta”
11.25 S. „Morderstwo na północy”
12.15 „Zgadnij i odgadnij”
12.45 „Kto i dlaczego?”
13.15 S. dok. „Pomocy! Kupiliśmy wioskę”
14.00, 15.00, 16.00, Wiadomości
14.20, 15.15 Dzień dobry Litwo
16.30 S. „Obietnica”
17.30 „Zgadnij i odgadnij”
18.00 Kto i dlaczego?
18.30 Ważna godzina
19.30 (Nie)emigranci
20.30 Panorama
21.00 Temat dnia
21.30 „Nierozstrzygnięte spory historyczne”
22.30 S. „Osoba odpowiadająca”
23.20 S. „Dzielnica dużego miasta”
00.15 Euromaxx

6.00 Filmy anim.
6.30 S. anim. „Tom i Jerry Show”
7.00 S. „Obiecany”
8.00 „Pani chłopka”
9.00 S. „Poważne sprawy”
10.00 S. „Potrzebuję miłości”
11.00 S. „Krwa-we kwiaty”
12.00 „Pierwsze randki”
13.00 Księżniczka Kopciuszek
14.00 S. „Druga żona”
15.00 S. „Jeśli pokochasz”
16.00 Wiadomości

16.30 Dobry wieczór, Litwo
18.30 Wiadomości
19.30 KK2
20.00 Detektywi muzyczni
21.00 „Niebezpieczne związki”
21.30 Wiadomości
22.30 „Pościg” film akcji
00.25 S. „Alarm: Jednostka osób zaginionych”

6.00 „Hymn Republiki Litewskiej”
6.02 „LRT forum”
7.00 „Historie rzeczy”
8.00 Co jest lepsze, sąsiedzie?
8.30 Wiara i życie
9.00 Dzień dobry, Litwo
11.30 7 dni w Kownie
12.00 „Prawda jako broń” film dok.
12.55 Gospodarstwa domowe ożywają
13.25 Dajmu czadu!
14.30 „Zgadnij i odgadnij”
15.00 Kuchnia Beaty
16.00 „Sezon zdrowia”
16.30 „1000 cudów świata”
17.30 Styl
18.30 S. „Dom Marzeń”
19.15 Euromaxx
19.30 „Mania NFT” film dok.
20.20 „Vytautas Macernis. Podróż”
21.30 Panorama
21.00 Temat dnia
21.30 S. „Sisi”
22.30 „Piękna i potężna Litwa”
23.00 Wstęp wzbroniony.
23.30 „Żyć tak czysto, jak to możliwe”
00.00 S. „Obietnica”

6.00 „La Maistas. Italija”
7.00 S. dok. „Historie, które zmieniły Litwę”
8.30 „Szczęście tkwi

w (nie)pieniądzach”
9.00 „Kobiety kłamią lepiej”
10.00 S. „W wirze miłości”
11.00 S. „Napisała: Morderstwo”
12.00 S. „Całkiem sami”
14.00 S. „Miłość jest moim życiem”
15.00 S. anim. „Simpsonowie”
16.00 TV3 wiadomości
16.30 TV Pomoc
18.30 TV3 wiadomości
19.30 „Miasto lub wieś”
20.30 „GoŽalgiris”
20.45 NA ŽYWO.
 Mecz Euroligi. Crvena Zvezda Žalgiris.
23.00 „Dzikusy” dramat
01.45 „Koroner 2” dramat

6.10 „Zasady mojej kuchni”
7.30 „Ale numer!”
8.00 Wojny kupujących
8.30 S. „Agenci sprawiedliwości”
9.30 S. „C.O.D.E.”
10.30 S. „Mentalista”
11.30 S. „CSI. Miami”
12.30 S. „Seal Team”
13.30 „Moja kuchnia najlepsza”
15.00 „Pod pokładem”
15.50 S. „C.O.D.E.”
17.00 S. „Mentalista”
18.00 S. „CSI. Miami”
19.00 S. „FBI”
20.00 „Pod pokładem”
21.00 „Bad Boys” film fab.
23.20 „Aniołowie i demony” thriller

5.00 Nowy dzień
6.00 S. „Stary”
7.30 S. „Cena imperium”
8.30 S. „Królowa gry”
10.30 S. „Mosty naszego życia”

11.30 S. „Detektyw prowincjonalny”
12.30 Wszystko jest mierzone
13.00 Nowy dzień
14.00 S. „Stary”
15.30 Najlepszy
16.00 Reporter
16.20 Sport. Pogoda
16.30 Litwa na żywo
17.30 Życie w biznesie
18.00 Reporter
18.20 Sport. Pogoda
18.30 S. „Stary”
20.00 Reporter
20.18 Sport. Pogoda
20.20 S. „Królowa gry”
21.25 S. „Mosty naszego życia”
23.00 Litwa na żywo
00.00 S. „Detektyw prowincjonalny”

5.50 S. „Strażnik Teksasu”
7.55 S. „Cobra 11”
9.00 „Egązas dugnas”
9.30 „Gwiazdy lombardu”
10.00 „Pod pokładem. Sardynia”
11.00 „Najzabawniejsze amerykańskie filmy domowe”
12.00 „Liczbą czy herb?”
13.00 S. „Dron”
14.00 S. „Cobra 11”
15.00 S. „Ostatni sprawiedliwy”
16.00 S. „Strażnik Teksasu”
18.00 S. „Simpsonowie”
19.00 „Pod pokładem. Sardynia”
20.00 „Najzabawniejsze amerykańskie filmy domowe”
21.00 „Rambo IV” thriller
22.35 „Yellowstone”
23.40 S. „Dron”

6.00 S. „Kraina Nadziei”
7.00 „Nieśmiertelnik”
8.00 S. „Niewidoma”
9.00 S. „Gry Prze-

znaczenia"

10.00 S. „Specjalista"

11.00 S. „Einstein"

12.00 S. „Kryminalne umysły"

13.00 S. „Prawo i porządek"

14.00 S. „Straż Pożarna Chicago"

15.00 S. „Anupamaa"

16.30 S. „Wędruję w czyjejs miłości"

17.00 S. „Niewidoma"

18.00 S. „Specjalista"

19.00 S. „Kryminalne umysły"

20.00 S. „Prawo i porządek"

21.00 S. „Morderstwa w Midsomer"

22.50 „Straż Pożarna Chicago"

23.45 S. „Kassandra"

06.25 S. „Wichrowe wzgórze"

07.10 S. „Akcjowa 38"

08.00 „Transmisja Mszy Świętej z Sanktuarium Matki Bożej na Jasnej Górze"

08.30 „Kościół z bliska"

09.00 Serwis Info

09.20 S. „Za-raz wracam"

10.00 S. „Ranczo"

11.00 S. „Komisarz Alex"

12.00 S. „Ojciec Mateusz"

13.00 Serwis Info

13.10 „Agrobiznes"

13.40 „To się optaca"

13.55 „Życie na biegunach"

15.00 S. „Wichrowe wzgórze"

16.00 Serwis Info

16.15 Reporterzy

16.35 „Gra słów. Krzyżówka"

17.05 S. „Dziedzictwo"

18.00 „Teleexpress"

18.30 „Jaka to melodia?"

19.10 „Klan"

19.45 S. „Akcjowa 38"

20.30 „Program informacyjny 19.30"

20.55 „Pytanie dnia"

21.30 S. „Za-raz wracam"

22.05 „Wichry namiećności" melodramat

00.25 „Rzymskie wakacje" komedia

07.05 „Afisz kulturalny ekstra"

07.15 „Muzyczne poranki"

08.00 „Tamte lata, tamte dni"

08.45 „Podróże z historią"

09.25 S. „Kapitan Sowa na tropie"

10.50 „XIX Międzynarodowy Konkurs Pianistyczny im. Fryderyka Chopina"

14.40 „Pavoncello" film TVP

15.20 „Ogłoszenie matrymonialne"

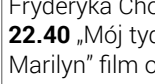
film obycz.

16.25 S. „Kapitan Sowa na tropie"

17.50 „XIX Międzynarodowy Konkurs Pianistyczny im. Fryderyka Chopina"

22.40 „Mój tydzień z Marilyn" film obycz.

00.30 „Reżyserzy"

07.15 „Panorama"

07.35 „Pozyteczni.pl"

08.00 „Rączka gotuje"

08.30 „Pytanie na śniadanie"

12.40 „Polacy, którzy zmienili świat medycyny"

13.00 „Serwis Info"

13.10 S. „Ranczo"

15.00 „Kod bezpieczeństwa"

15.30 „Moda na język polski"

16.00 Serwis Info

16.10 „Historia kuchni polskiej"

17.00 S. „Pan Mama"

17.30 S. „Barwy szczęścia"

18.00 „Teleexpress"

18.20 „Gra słów. Krzyżówka"

18.50 „Te-leexpress Extra"

19.15 „Z tańcem przez granice"

19.45 „Panorama"

20.10 „Wschód"

20.30 „Program informacyjny 19.30"

20.55 Pytanie dnia

21.25 S. „Ojciec Mateusz"

23.10 „Siłaczki Polish Bilingual Pioneers" film dok.

00.10 „Panorama"

08.25 „Był taki dzień"

08.30 S. dok. „Od-należć Zaginione"

08.50 „Flesz historii"

09.05 S. „Wojenne dziewczyny"

09.55 „Tomek na granicach... Rzeczypospolitej"

10.15 „Był taki dzień"

10.20 „Tajemnice astronomii Kopernika" film dok.

11.05 „Myśliciele"

11.10 „Encyklopedia II wojny światowej"

11.35 S. dok. „Wszystkie kolory świata"

12.30 „Był taki dzień"

12.35 „Niezwykłe historie z pocztówek"

12.45 „Wojownicy czasu"

13.15 S. „Tajemnica twierdzy szczyfrów"

film sensac.

14.00 „Zamki kresowe Rzeczypospolitej"

14.15 S. dok. „Nieznana wojna na Północy"

15.10 „Był taki dzień"

15.15 „Draugen" film dok.

16.00 „Żywoł sarmacki"

16.15 „Kuchnia Jagiellonów"

16.35 S. „Koro-na królów"

17.05 „Sensacje XX wieku"

17.50 „Szlakiem miejsc niezwykłych"

18.10 „Kościszko. Przewodnik bardzo współczesny" film dok.

19.00 „Dwie Ojczyzny Ozjasza Thona" film dok.

19.30 „Był, nie minęło"

19.50 „Był taki dzień"

19.55 S. „Wojenne dziewczyny"

20.40 „Portrety wojenne. Kobiety"

21.15 „Węgry – ukryty płomień" film dok.

22.05 „Był taki dzień"

22.10 „Historia w postaciach zapisana"

23.55 „Henryk Pień-ski. Historia życia i miłości" film dok.

00.50 „Marzyciele"

00.30 Razem możemy wszystko

01.00 Słowo życia

01.05 Świat w obrazach

01.10 Informacje dnia

01.30 Spotkanie Rodziny Radia Maryja

04.00 Informacje dnia

04.20 Różaniec

04.50 Myśląc Ojczyzna

05.00 Apel Jasnogórski

05.20 Informacje dnia

05.40 Polski

Punkt Widzenia

06.00 Matusia

06.55 Listy nadziei

07.55 Z nadmienia Miłości

08.55 Poczet Wielkich Polaków

09.00 Informacje dnia

09.15 Polski

Punkt Widzenia

09.35 W służbie Bogu i Ojczyźnie

10.00 Papież Polak do Rodaków

10.30 Słowo życia

10.35 Święty na każdy dzień

10.40 Woda i las źródło życia na ziemi

11.00 Informacje dnia

11.15 Jak my to widzimy z daleka widać lepiej

11.45 Zew natury

12.00 Mocni w Wierze

12.35 Słowo życia

12.40 Ma się rozumieć

12.50 Święty na każdy dzień

13.00 Anioł Pański

13.03 Informacje dnia

13.20 Kobiety wolności

14.00 Misja SzczecinKipping

14.30 Msza święta z Jasnej Góry

15.20 Muzyczne chwile

15.30 Sokolnik

16.00 Bogu i ludziom ks. Stanisław Sudół

16.50 Ma się rozumieć

17.00 Informacje dnia

17.10 Jestem mamą

17.25 Przyroda w Obiektywie

17.40 Zdrowie z Bożej Apteki

18.00 Wierzę w Boga

18.30 Rajd Katyński

18.55 Poczet Wielkich Polaków

19.00 Anioł Pański

19.05 Informacje dnia

19.15 Rozmowy niedokończone

20.25 Święty na każdy dzień

20.30 Każdy ma-luch to potrafi

20.45 Modlitwa z telefonicznym udziałem dzieci

21.00 Informacje dnia

21.20 Różaniec

21.50 Myśląc Ojczyzna

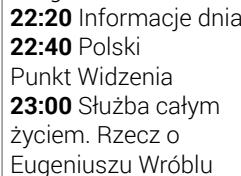
22.00 Apel Jasnogórski

22.20 Informacje dnia

22.40 Polski

Punkt Widzenia

23.00 Służba całym życiem. Rzecz o Eugeniuszu Wróblu

7.00 Fani czterech kółek

9.00 Łowcy klasyków

10.00 Łowcy staroci

12.00 Łowcy klasyków

14.00 Naprawa gospodarstwa

17.00 Nagi instynkt przetrwania

17.30 Łowcy staroci

19.00 Jak to jest zrobione?

21.00 Gorączka złota: złoty szlak

23.00 Piekielny kanion

00.00 Nagi instynkt przetrwania

7.05 Zwierzaki Czytali
7.15 „Cześć, czy mogę Cię zjeść?”
7.30 Mamaland
7.55 W kotle historii
8.20 Dzika Polska
8.45 Hashtagi tygodnia
9.25 Notacje
9.35 Sensacje XX wieku
10.25 Gra słów. Krzyżówka
10.50 Słownik polsko@polski
11.15 Zwierzaki Czytali
11.30 „Cześć, czy mogę Cię zjeść?”
11.50 Rola życia
12.15 S. „M jak miłość”
13.00 Info Wilno
13.05 Weterynarze z sercem
13.30 Szansa na sukces
14.25 „Życie nie umierać. Długowieczni na Kaukazie” film dok.
15.15 Notacje
15.25 Jak to działa
15.50 Info Wilno
16.00 Koronka do Miłosierdzia Bożego
16.20 S. „Klan”
16.45 S. „Barwy szczęścia”
17.10 Zwierzaki Czytali
17.30 Alchemik
17.45 S. „Czterdziestolatek”
18.35 Tygiel
19.00 Info Wilno
19.15 Studio Wilno
19.35 Polacy Świata
19.40 S. „M jak miłość”
20.30 Program informacyjny
20.55 Pytanie dnia
21.05 S. „Dom pod Dwoma Orłami”
21.50 Rola życia
22.15 Dzika Polska
22.40 Weterynarze z sercem
23.05 S. „Na sygnale”
23.30 Info Wilno
23.45 Studio Wilno
00.05 Sensacje XX wieku

6.00 Hymn Republiki Litewskiej
6.02, 6.40, 7.07, 3.37, 8.07, 8.40 Dzień dobry Litwo
6.30, 7.00, 7.30, 8.00, 8.30 Wiadomości
9.00 S. „Policja kryminalna w Lipsku”
9.45 S. „Krzyk o pomoc”
10.30 S. „Dzielnica dużego miasta”
11.25 S. „Morderstwo na północy”
12.15 „Zgadnij i odgadnij”
12.45 „Kto i dlaczego?”
13.15 S. dok. „Pomocy! Kupiliśmy wioskę”
14.00, 15.00, 16.00, Wiadomości
14.20, 15.15 Dzień dobry Litwo
16.30 S. „Obietnica”
17.30 „Zgadnij i odgadnij”
18.00 Kto i dlaczego?
18.30 Ważna godzina
19.30 Co dalej?
20.30 Panorama
21.00 Temat dnia
21.30 „Litwa mówi”
22.30 S. „Osoba odpowiadająca”
23.20 S. „Dzielnica dużego miasta”
00.15 Euromaxx

6.00 Filmy anim.
6.30 S. anim. „Tom i Jerry Show”
7.00 S. „Obiecany”
8.00 „Pani chłopka”
9.00 S. „Poważne sprawy”
10.00 S. „Potrzebuję miłości”
11.00 S. „Krwa-we kwiaty”
12.00 „Pierwsze randki”
13.00 Książniczka Kopciuszek
14.00 S. „Druga żona”
15.00 S. „Jeśli pokochasz”
16.00 Wiadomości
16.30 Dobry wieczór, Litwo

18.30 Wiadomości
19.30 „KK2”
20.00 Szeszki na 20
21.00 „Niebezpieczne związki”
21.30 Wiadomości
22.30 „Intruz” thriller
00.35 S. „Alarm: Jednostka osób zaginionych”

6.00 Hymn Republiki Litewskiej
6.02 Nierozstrzygnięte spory historyczne
7.00 (Nie)emigranci
8.00 Pahonia
8.30 Drogi
9.00 Dzień dobry, Litwo
11.30 „Historie ścienne”
12.00 „Mania NFT” film dok.
13.00 Koncert
14.30 „Zgadnij i odgadnij”
15.00 Kuchnia Beaty
16.00 Sezon zdrowia
16.30 1000 cudów świata
17.30 Litwin w sercu
18.30 S. „Dom Marzeń”
19.15 Liga Mistrzów FIBA. Grupa A. Heidelberg MLP Academics Rytas
21.30 LRT
PLIUS scena
21.40 Koncert
23.15 Chwile z „Festiwalu Piosenki 2024”.
23.30 Oto kino
00.00 S. „Obietnica”

6.00 „Zagroda marzeń”
7.00 „Miasto czy wieś”
8.30 „Szczęście tkwi w (nie)pieniądzach”
9.00 „Kobiety kłamią lepiej”
10.00 S. „W wirze miłości”
11.00 S. „Napisała: Morderstwo”
12.00 S. „Całkiem sami”
14.00 S. „Miłość jest moim życiem”
15.00 S. anim. „Simpsonowie”

16.00 TV3 wiadomości
16.30 TV Pomoc
19.30 „Dobry wieczór”
21.00 „Szczęście tkwi w (nie)pieniądzach” komedia
21.30 TV3 wiadomości
22.30 „Zapisać”
00.50 „La Brea 2” dramat

6.00 „Moja kuchnia najlepsza”
7.25 „Ale numer!”
8.20 S. „Agenci sprawiedliwości”
9.30 S. „C.O.D.E.”
10.25 S. „Mentalista”
11.20 S. „CSI. Miami”
12.15 S. „Seal Team”
13.10 „Moja kuchnia najlepsza”
15.10 S. „Pod pokładem”
16.00 S. „C.O.D.E.”
17.00 S. „Mentalista”
18.00 S. „CSI. Miami”
19.00 S. „FBI”
20.00 „Jazda na krawędzi” thriller
22.45 „Bad Boys” thriller
01.05 S. „FBI”

5.00 Nowy dzień
6.00 S. „Stary”
7.30 S. „Cena imperium”
8.30 S. „Poświęcić wszystko”
9.30 S. „Królowa gry”
10.30 S. „Mosty naszego życia”
11.30 S. „Detektyw prowincjonalny”
12.30 Anatomia mieszkania
13.00 Nowy dzień
14.00 S. „Stary”
15.30 Czyste miasta
16.00 Reporter
16.20 Sport. Pogoda
16.30 Litwa na żywo
17.30 Sprawa gustu
18.00 Reporter
18.30 S. „Stary”
20.00 Reporter
20.18 Sport. Pogoda
20.20 S. „Królowa gry”
21.25 S. „Mosty

naszego życia”
22.30 Reporter
22.50 Sport. Pogoda
23.00 Litwa na żywo
00.00 S. „Detektyw prowincjonalny”

5.50 S. „Strażnik Teksasu”
8.00 S. „Cobra 11”
9.00 „Na jednym końcu haczyk”
9.30 „Gwiazdy lombardu”
10.00 „Pod pokładem. Sardynia”
11.00 „Najzabawniejsze amerykańskie filmy domowe”
12.00 „Liczba czy herb?”
13.00 S. „Dron”
14.00 S. „Cobra 11”
15.00 S. „Ostatni sprawiedliwy”
16.00 S. „Strażnik Teksasu”
18.00 S. „Simpsonowie”
19.00 „NA ŻYWO. Mecz Pucharu Europy. „Lietkabelis” – „Ratiopharm”
21.00 S. „Strażnik Teksasu”
22.40 S. „Yellowstone”
23.55 S. „Dron”

6.00 S. „Kraina Nadziei”
7.00 „Nieśmiertelnik”
8.00 S. „Niewidoma”
9.00 S. „Gry Przeznaczenia”
10.00 S. „Specjalista”
11.00 S. „Einstein”
12.00 S. S. „Kryminalne umysły”
13.00 S. „Prawo i porządek”
14.00 „Straż Pożarna Chicago”
15.00 S. „Anupamaa”
16.30 S. „Wędruję w czyjejś miłości”
17.00 S. „Niewidoma”
18.00 S. „Specjalista”
19.00 S. „Kryminalne umysły”
20.00 S. „Prawo i porządek”

21.00 S. „Morderstwa w Midsomer”
22.50 S. „Straż Pożarna Chicago”
23.45 S. „Morderstwa w Midsomer”

06.25 S. „Wichrowe wzgórze”
07.10 S. „Akacja 38”
08.00 „Transmisja Mszy Świętej z Sanktuarium Matki Bożej na Jasnej Górze”
08.30 „Rodzina (nie od) święta”
09.00 Serwis Info
09.25 S. „Za-raz wracam”
10.05 S. „Ranczo”
11.00 S. „Komisarz Alex”
12.00 S. „Ojciec Mateusz”
13.00 Serwis Info
13.10 „Agrobiznes”
13.40 „Rok w ogrodzie Extra”
13.55 „Życie na biegunach”
15.00 S. „Wichrowe wzgórze”
16.00 Serwis Info
16.15 Reporterzy
16.35 „Gra słów. Krzyżówka”
17.05 S. „Dziedzictwo”
18.00 „Teleexpress”
18.30 „Jaka to melodia?”
19.10 „Klan”
19.45 S. „Akacja 38”
20.30 „Program informacyjny 19.30”
20.55 „Pytanie dnia”
21.30 S. „Za-raz wracam”
22.10 S. „Tak to się robi w Marsylii”
23.10 „Sekielski wieczorową porą”
00.15 „Figurant” film obycz.

07.05 „Afish kulturalny ekstra”
07.15 „Muzyczne poranki”
08.05 „Tamte lata, tamte dni”

08.45 „Podróże z historią”
09.25 S. „Kapitan Sowa na tropie”
10.50 „XIX Międzynarodowy Konkurs Pianistyczny im. Fryderyka Chopina”
14.45 „Przynoszę ci dzikość” film dok.
16.10 „Wyjazd służbowy” film TVP
17.05 Którędy po sztukę
17.25 Informacje kulturalne
17.50 „XIX Międzynarodowy Konkurs Pianistyczny im. Fryderyka Chopina”
22.40 „Dekalog – Dziewięć” film TVP
23.50 „Tamte lata, tamte dni”

07.15 „Panorama”
07.35 „Prywatne życie zwierząt”
08.00 „Okrasa łamie przepisy”
08.30 „Pytanie na śniadanie”
12.40 „Wschód”
13.00 Serwis Info
13.10 S. „Ojciec Mateusz”
15.00 „Tajwan. Życie w cieniu Chin” film dok.
16.00 „Serwis Info”
16.10 „Polskie Parki Narodowe” film dok.
16.40 „Turystyczna Jazda”
17.00 S. „Pan Mama”
17.30 S. „Barwy szczęścia”
18.00 „Teleexpress”
18.20 „Gra słów. Krzyżówka”
18.50 „Teleexpress Extra”
19.15 „Gwiazdorska kuchnia Ani”
19.45 Panorama
20.10 „Hello Polonia”
20.30 „Program informacyjny 19.30”
20.55 „Pytanie dnia”
21.25 S. „O mnie się nie martw”
23.15 „Studio w kontakcie”
00.10 „Panorama”

08.15 „Był taki dzień”
08.20 „Ex Libris”
08.35 „Było, nie minęło”
09.00 „Piosenką przez historię”
09.05 S. „Wojenne dziewczyny”
09.50 „Tomek na granicach... Rzeczypospolitej”
10.15 „Kościuszkowski. Przewodnik bardzo współczesny” film dok.
11.10 „Encyklopedia II wojny światowej”
11.30 S. dok. „Wszystkie kolory świata”
12.20 „Dzieje człowieka ubranego”
12.45 „Szerokie tory”
13.10 „Tajemnica twierdzy szyfrów” film sensac.
14.00 „Marzyciele”
14.20 „Tu Radio Solidarność” film dok.
15.15 „Gwiazdor” film dok.
16.05 „Kuchnia Jagiellonów”
16.30 S. „Korona królów”
16.55 „Żywy sarmacki”
17.10 „Sensacje XX wieku”
17.55 „Historia na ten czas”
18.00 „Mój wujek Papież” film dok.
18.35 „Bohater naszych czasów” film dok.
19.00 „Fake czy historia?”
19.35 „Ex Libris”
19.55 S. „Wojenne dziewczyny”
20.45 „Dowódcy AK”
21.10 „Myśliciele”
21.15 „Geniusze i marzyciele. Tadeusz Tański” film dok.
22.10 „W środku Europy” dramat
23.35 „Szlakiem Lubelskich Sztetli”

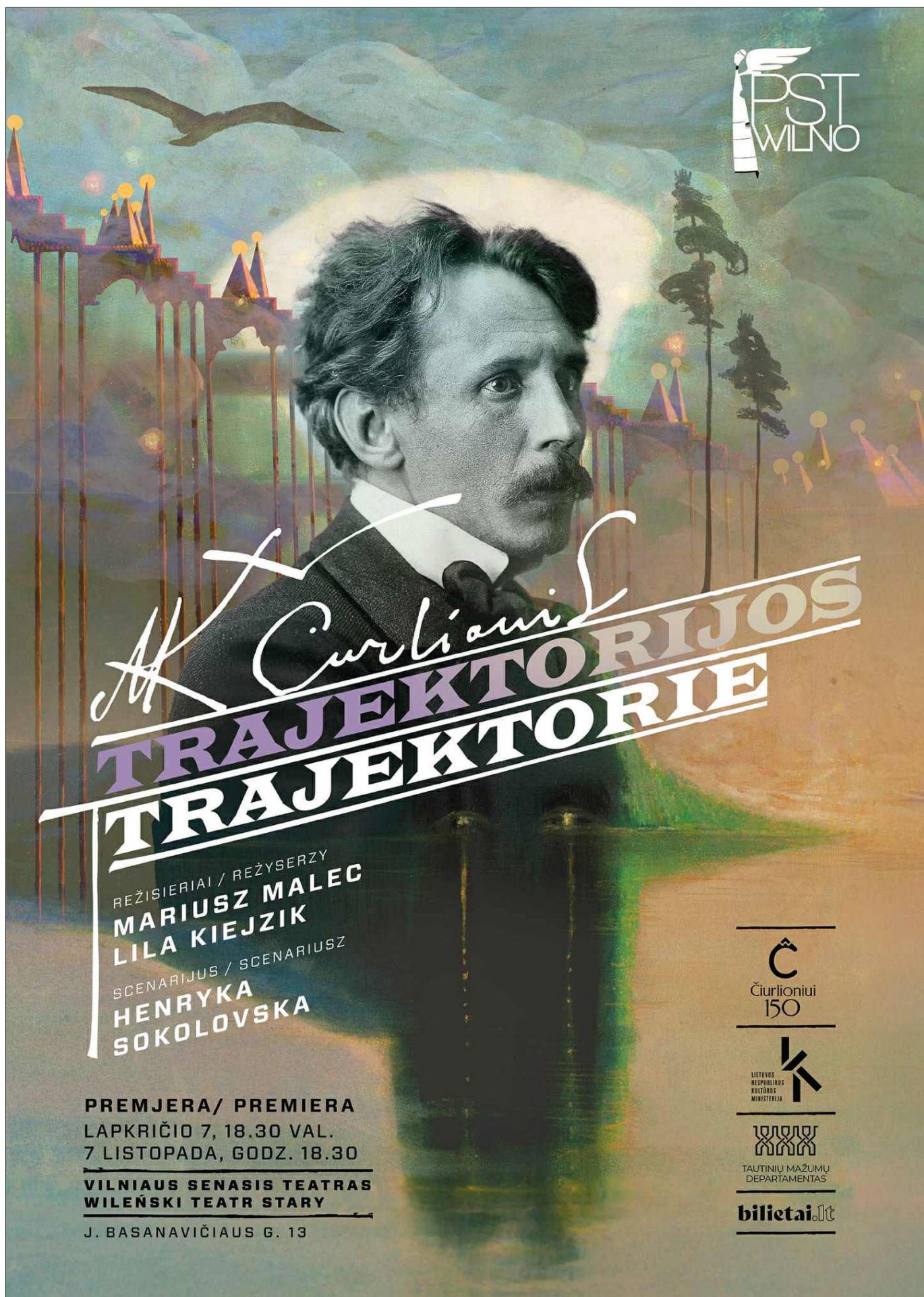
00.05 Historia, której nie pamiętam
01.00 Słowo życia

01.05 Świat w obrazach
01.10 Informacje dnia
01.30 Rajd Katyński
01.55 Poczet Wielkich Polaków
02.00 Anioł Pański
02.05 Ma się rozumieć
02.15 Rozmowy niedokończone
03.25 Święty na każdy dzień
03.30 Każdy ma-łuch to potrafi
03.45 Modlitwa z telefonicznym udziałem dzieci
04.00 Informacje dnia
04.20 Różaniec
04.50 Myśląc Ojczyzna
05.00 Apel Jasnogórski
05.20 Informacje dnia
05.40 Polski Punkt Widzenia
06.00 Myśląc Historia
06.10 Krótka Historia Zbawienia Bóg spotyka się z człowiekiem
06.20 Jestem mamą
06.35 Odpowiedzialni za Kościół
07.00 Uganda Ojca Adama
08.25 Oświadczenie Fundacji Lux Veritatis w sprawie Muzeum Pamięć i Tożsamość
08.35 Zdrowie z Bożej Apteki
08.55 Poczet Wielkich Polaków
09.00 Informacje dnia
09.15 Polski Punkt Widzenia
09.35 Każdy ma-łuch to potrafi
09.50 Słowo życia
10.00 Mocni Jego mocą
10.30 Sanktuarium polskie
10.50 Święty na każdy dzień
11.00 Audycja Generalna Ojca Świętego Leona XIV z Watykanu
12.00 Muzyczne chwile
12.10 Mateczniki Polskość
12.25 Jestem mamą
12.40 Myśląc Historia
12.50 Krótka Historia Zbawienia Bóg spotyka się z człowiekiem
13.00 Anioł Pański

13.03 Informacje dnia
13.20 Zuzela tu wszystko się zaczęło
14.00 Promień z Fatimy
14.30 Msza święta z Jasnej Góry
15.20 Muzyczne chwile
15.30 Misja Szczecin – Madagaskar
16.00 Kuźnia Redemptorystów
16.50 Ma się rozumieć
17.00 Informacje dnia
17.10 Na zdrowie
17.30 Trufie w Polsce
18.00 Po stronie prawdy
18.50 Muzyczne chwile
18.55 Poczet Wielkich Polaków
19.00 Anioł Pański
19.05 Informacje dnia
19.15 Rozmowy niedokończone
20.25 Święty na każdy dzień
20.30 Opowieści biblijne historie animowane z Nowego Testamentu
21.00 Informacje dnia
21.20 Różaniec
21.50 Myśląc Ojczyzna
22.00 Apel Jasnogórski
22.20 Informacje dnia
22.40 Polski Punkt Widzenia
23.00 Przetrawiliśmy
23.30 Śladami Powstania Styczniowego na Podlasiu

7.00 Fani czterech kółek
9.00 Jak to jest zrobione?
10.00 Skarby z szopy
11.00 Łowcy staroci
13.00 Fani czterech kółek
17.00 Jak to jest zrobione?
17.30 Łowcy staroci
18.00 Fani czterech kółek
19.00 Jak to jest zrobione?
21.00 Samo-chód marzeń
22.00 Sklep marzeń
23.00 Głośno i szybko
00.00 Nagi instynkt przetrwania

PST
WILNO

Al. Čiurlionis
TRAJEKTORIJS
TRAJEKTORIE

REŽISIERIAI / REŽYSERZY
MARIUSZ MALEC
LILA KIEJZIK
SCENARIJUS / SCENARIUSZ
HENRYKA
SOKOLOVSKA

PREMJERA/ PREMIERA
LAPKRIČIO 7, 18.30 VAL.
7 LISTOPADA, GODZ. 18.30

VILNIAUS SENASIS TEATRAS
WILEŃSKI TEATR STARY

J. BASANAVIČIAUS G. 13

Č
Čiurlioniui
150

L
LIETUVOS
REPUBLIKOS
KULTŪROS
MINISTERIJA

XXXX
TAUTINIŲ MAŽUMŲ
DEPARTAMENTAS

bilietai.lt

KUPNO

Kupię las. Rozliczam się od razu. Tel. +370 686 03 070

Sprzedajcie las drogo i bez pośredników.

Tel. +370 659 57 721

SPRZEDAŻ

Sprzedajemy dachy, ogro-
dzenia i inne materiały
budowlane w przystępnej
cenie Tel. +370 603 63 636

Sprzedam kamienie po-
lne. Materiał może słu-
żyć do budowy ogrodzeń,
alejek, tarasów, palenisk,
kwietników, na podm-
urówki i in. Załadunek oraz
transport we własnym za-
kresie. Cena 20 euro/tona.

Tel. +370 600 18 083 (Leon)

Skupujemy różnego rodza-
ju lasy, mogą być młode lub
wycięte. Tel. +37066685855

**Świadczenie pomocy prawnej w sprawach
zwrotu ziemi i innych nieruchomości**

Bezpłatna pomoc prawna w sprawach zwrotu ziemi
udzielana jest przez Związek Prawników Polaków
na Litwie w Domu Kultury Polskiej w Wilnie
przy ul. Nowogródzkiej (**Naugarduko**) 76. **Pokój Nr. 211.**

Osoby zainteresowane prosimy o rejestrację
pod numerem tel. **(+370 5) 233 0450 w godz. 9.00 – 16.00.**

Pomoc prawną świadczą wykwalifikowani
radcowie prawni i adwokaci. Projekt finansowany
ze środków Kancelarii Prezesa Rady Ministrów
w ramach konkursu Polonia i Polacy za Granicą 2023

INFORMACIJA APIE TERITORIJŲ PLANAVIMĄ

Parengtas žemės sklypo (**kad.Nr. 4170/0100:594**), esančio **Vilniaus r.sav., Riešės sen., Pikeliškių k.**, deta-
lūs planas. Planavimo organizatorius: Vilniaus r. savivaldybės administracijos direktorius

Planavimo iniciatorius: fizinis asmuo.

Plano rengėjas: UAB „AIF LT“, PV arch. Dmitrij Kaidašov, tel. **+37068574269**, el. p. **architect.dmitrij@gmail.com**.
adresas: **Žirmūnų g.139A, 220 kab.Vilnius**

Planavimo tikslai ir uždaviniai: detalizuoti Bendrajame plane nustatytus teritorijų naudojimo privalo-
muosius reikalavimus, nustatyti teritorijų naudojimo reglamentus vadovaujantis Bendrojo plano spren-
diniais (pagal Kraštovaizdžio tvarkymo zonos U1 reglamentus), numatant pakeisti žemės sklypo (kad.
Nr.4170/0100:594), esančio Vilniaus r. sav., Riešės sen., Pikeliškių k., žemės ūkio paskirtį į kitos paskirties
žemės – vienbučių ir dvibučių gyvenamųjų pastatų teritorijos (G1), keisti ribas ir plotą (padalyti).

Detaliojo plano rengimo pagrindas: Vilniaus rajono savivaldybės administracijos direktoriaus sprendimas
dėl TPD rengimo pradžios ir planavimo tikslų (Nr.REG25195437; 2024-10-24)

Detaliojo plano koregavimo projektas rengiamas informacinėje sistemoje TPS „Vartai“.

SPAV reikalingumas: neprivaloma, koncepcija nerengiama. Papildomos informacijos apie detalų planą
prašome teirautis plano rengėjo. Detaliojo planavimo etapai: parengiamasis, rengimo ir baigiamasis etapai.
Susipažinti su detaliojo plano sprendiniais galima: nuo 2025-10-06 iki 2025-10-20 Vilniaus r.sav. interneti-
niame puslapyje, projekto rengėjo patalpose iš anksto susitarus dėl susitikimo, Topografijos, inžinerinės
infrastruktūros, teritorijų planavimo ir statybos elektroninių vartų informacinėje sistemoje (TPS „Vartai“),
Riešės seniūnijoje. Detaliojo plano sprendiniai bus viešai eksponuojami: nuo 2025-10-13 iki 2025-10-20
Riešės seniūnijos skelbimo lentoje, Vilniaus r.savivaldybės skelbimo lentoje, Topografijos, inžinerinės infra-
struktūros, teritorijų planavimo ir statybos elektroninių vartų informacinėje sistemoje (TPS „Vartai“).

Teritorijų planavimo dokumento Nr. K-VT-41-24-1114.

Viešas susirinkimas vyks: nuotoliniu būdu 2025-10-20 17 val.transliacija internetiniu adresu, jungiantis
per nuorodas.

Pirmoji viešojo susirinkimo transliacijos dalis: nuo 17.00 iki 17.30 jungiantis per nuorodą:

<https://us05web.zoom.us/j/87141862859?pwd=LLmQxCgK1ga2KJn2P4oVmbbvxTSltA.1>

Antruoji viešojo susirinkimo transliacijos dalis: nuo 17.30 iki 18.00 jungiantis per nuorodą:

<https://us05web.zoom.us/j/83513908271?pwd=c4F6TbwstWrOBjm2byefvkobValrk4.1>

Informacija apie pasiūlymų teikimo tvarką ir susipažinimo su parengtais teritorijų planavimo dokumentais
tvarka (iki kada, kam ir koku būdu visuomenės atstovai gali teikti pasiūlymus):

Pasiūlymų teikimo tvarka: pasiūlymai dėl teritorijų planavimo dokumentų planavimo organizatoriui teikia-
mi raštu ir (ar) Topografijos, inžinerinės infrastruktūros, teritorijų planavimo ir statybos elektroninių vartų
informacinėje sistemoje (TPS „Vartai“) visą teritorijų planavimo dokumentų rengimo laiką iki viešo svarsty-
mo pabaigos. Pasiūlymus pateikusiems asmenims, planavimo organizatorius motyvuotai atsako raštu ar
Topografijos, inžinerinės infrastruktūros, teritorijų planavimo ir statybos elektroninių vartų informacinėje
sistemoje (TPS „Vartai“) jei pasiūlymai buvo pateikti šioje sistemoje. Planavimo organizatoriaus atsaky-
mas per 10 darbo dienų nuo atsakymo gavimo dienos gali būti apskųstas atitinkamai teritorijų planavimo
valstybinę priežiūrą atliekančiai institucijai. Papildomos informacijos teirautis projekto rengėjo.

Zam. 2877

Hiszpańska wyspa, na której królują... koty

Majorka, Ibiza, Minorka, Formentera — to nazwy, które każdy turysta zna. Ale czy słyszeliście o Tabarce? Ta mikroskopijna wyspa, oficjalnie Nueva Tabarca, leży zaledwie kilka mil od wybrzeża Alicante i jest najmniejszą na stałe zamieszkaną wyspą Hiszpanii. Ma zaledwie 1 800 m długości i 400 m szerokości. Mieszka tam ok. 50 osób, za to kotów jest aż dwa razy więcej! Tabarca przez lata opierała się masowej turystyce, która zmieniła oblicze innych śródziemnomorskich wysp. Dwie trzecie jej powierzchni pozostaje niezabudowane, a wyspa zachowała niepowtarzalny charakter i spokój.

Fot. Freepik.com

Wyjątkowy ptak sprzedany za rekordową kwotę

Rarogi, należące do rodziny sokolowatych, cieszą się wyjątkowym uznaniem w krajach Zatoki Perskiej. Świadczy o tym też rekordowa kwota, jaką niedawno zapłacono za jednego z osobników tego gatunku.

173 tys. dolarów — tyle zapłacono za mongolskiego raroga podczas aukcji towarzyszącej międzynarodowej wystawie sokolnictwa i łowiectwa w Arabii Saudyjskiej.

Ptaki łowne pochodzące z Mongolii cieszą się w Arabii Saudyjskiej wyjątkowym uznaniem ze względu na swoją jakość, w tym szybkość i odporność.

Oszczędź sobie nerwów!

Doradzimy, sprzedamy, zamontujemy opony zimowe, a także **tanio** przechowamy letnie na następny sezon!

ul. Birbynių 4A
Rezerwacja
na wymianę opon:
+370 655 244 03

ul. Linksmoji 5
Rezerwacja
na wymianę opon:
+370 652 119 44

Sprzedaż
opon:
vprekyba@klion.lt
+370 685 040 79

Fotomigawka

■ Jesienny spokój między spacerem a ciszą miasta Fot. Marian Paluszkiewicz